

TAULES INPUT-OUTPUT DE CATALUNYA 2001

EXTENSIONS DEL MARC CENTRAL DE LA COMPTABILITAT NACIONAL

Estudi de viabilitat

COMPTABILITAT SATÈL·LIT DEL TURISME A CATALUNYA

(Versió definitiva – març 2003)

Equip investigador

Ezequiel Baró

Universitat de Barcelona

**Departament d'Economia
i Finances**

**Departament de Treball,
Indústria, Comerç i Turisme**

**Criteris Metodològics per l'Elaboració
d'un Compte Satèl·lit del Turisme**

Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT)

Barcelona, març de 2003

Autor: Ezequiel Baró

Índex

	<i>pàgina</i>
1. Introducció	1
2. Les unitats bàsiques d'informació. La despesa de consum dels visitants	9
2.1 Unitats bàsiques del turisme: el concepte de visitant	10
2.1.1. Entorn habitual	11
2.1.2. Durada de la visita.....	14
2.1.3. Motiu principal de la visita.....	18
2.2 Despesa de consum dels visitants	20
2.2.1. Components de la despesa de consum dels visitants.....	23
2.2.2. Lloc on es produeix el consum dels visitants.....	28
2.2.3. El moment del registre de les compres de béns i serveis.....	30
2.2.4. Consum col·lectiu turístic i formació bruta de capital fix turística	32
3. L'oferta turística: productes i activitats.....	35
3.1 Béns i serveis específics i no específics	36
3.2 Activitats específiques	41
3.3 Alguns casos especials.....	44
3.3.1. Els serveis de les agències de viatges.....	44
3.3.2. Els serveis dels tour operadors	45
3.3.3. Els serveis proporcionats dins la llar a benefici dels seus components	46
3.3.4. Els serveis de provisió d'habitatge per compte propi o de forma gratuïta proporcionats per les segones residències.....	47
3.4 Valoració neta.....	49
3.4.1. Valoració neta dels serveis dels tour operadors.....	50
3.4.2. Valoració neta dels serveis de les agències de viatges.....	52

4. El sistema de comptes.....	54
4.1 Consum turístic interior per productes i components	57
4.2 Despesa de consum del turisme emissor.....	67
4.3 Formació Bruta de Capital Fix del turisme	70
4.4 La descripció de l'oferta turística.....	75
4.5 Oferta interior i consum turístic interior.....	84
4.6 Ocupació en el sector turístic.....	89
4.7 Indicadors no monetaris del sector turístic.....	91
4.8 Efectes directes i efectes indirectes de la despesa turística.....	93

Annex

1. Llistat de productes específics del turisme (PET)
2. Llistat de productes característics del turisme (PCT/CST)
3. Sistema de taules del CST

1.) Introducció

- El turisme ha estat una activitat que ha crescut de forma molt important en els darrers quaranta anys a nivell mundial i, especialment, en certs països i territoris.

Tanmateix, fins fa relativament poc, la informació estadística sobre la naturalesa, desenvolupament i conseqüències econòmiques del turisme s'ha basat, fonamentalment, en les estadístiques d'entrada de viatgers i de nombre de pernотacions realitzades en el país receptor i en la informació de la balança de pagaments.

- Més recentment, ha augmentat, en la majoria dels països amb un sector turístic important, la consciència de que el paper d'aquestes activitats és essencial pel desenvolupament del conjunt de l'economia d'aquests països i que, en conseqüència, cal ampliar i millorar la infraestructura informativa de base, per tal d'estar en disposició d'analitzar amb cura la contribució del turisme a la creació de valor afegit, d'ocupació, de renda personal, d'ingressos del sector privat i de les administracions públiques i, molt especialment, d'avaluar els impactes econòmics, directes i induïts, de la despesa de consum interior dels visitants.
- “Els Sistemes de Comptes Nacionals (SCN93 o SEC95) proporcionen els conceptes, definicions, classificacions, regles comptables, comptes i quadres per oferir un marc global i integrat per a l'estimació de la producció, el consum, la inversió de capital, la renda, les existències i els fluxos de riquesa financera i no financera, i altres variables econòmiques relacionades.

Dins d'aquest marc, es pot presentar una anàlisi detallada d'un tipus específic de demanda de béns i serveis en relació amb la seva economia, dins de l'economia”¹.

---

¹ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT(2000): *Cuenta Satélite de Turismo (CST): Referencias metodológicas*, apartats 1.9 i 1.10.

- “No obstant, el consum dels turistes (visitants, com es definirà seguidament) no es limita a un conjunt de béns i serveis predefinit produïts per un conjunt de branques d'activitat així mateix predefinides. El que fa que el turisme sigui quelcom d'especial no és tant el que s'adquireix, sinó la situació provisional en que es troba el consumidor: una persona que està fora del seu entorn habitual i que viatja o visita un lloc per un motiu distint al de l'exercici d'una activitat remunerada en el lloc visitat, i aquesta és la característica que l'identifica de forma específica com diferent a qualsevol altre consumidor.

Aquesta característica del consumidor no es pot considerar dins del marc central dels Comptes Nacionals, en els quals els agents que duen a terme les operacions es classifiquen d'acord a les característiques permanents (relativament) inherents a ells mateixos, essent-ne una d'elles el país o lloc de residència”².

- Per tal d'abordar aquestes situacions, es suggereix (especialment en el cas del SCN93 i, més recentment, del SEC95) l'ús d'un Compte Satèl·lit del Turisme (CST), que comparteix –en major o menor grau- els conceptes bàsics, definicions i classificacions del marc central de la Comptabilitat Nacional.

“L'estructura fonamental d'un CST es basa en l'equilibri general que existeix dins d'una economia entre la demanda de béns i serveis i la seva oferta. La idea subjacent a l'elaboració de la CST rau en:

- analitzar amb detall tots els aspectes de la demanda de béns i serveis que es poden associar al turisme dins d'una economia;
- observar com es produeix la confrontació amb l'oferta d'aquests béns i serveis dins de la mateixa economia de referència.

---

² Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, apartats 1.11 i 1.12.

- i descriure com aquesta oferta es comporta amb altres activitats econòmiques”³.

- En conseqüència, “una CST estarà en disposició de proporcionar:
  - dades detallades sobre el consum dels visitants i com aquest consum es veu satisfet per l’oferta interior i les importacions (integrats dins de les taules generals d’origen i destí dels Comptes Nacionals);
  - agregats macroeconòmics per descriure la magnitud i la importància econòmica del turisme, com són el valor afegit turístic i el PIB turístic (consistents amb agregats similars pel total de l’economia, i per altres activitats productives i àrees d’interès funcional);
  - els comptes de producció detallats de les branques d’activitat turística (que inclouen, així mateix, dades sobre ocupació, correspondències amb altres activitats econòmiques, i la formació de capital);
  - informació bàsica necessària pel desenvolupament de models d’impacte econòmic del turisme, per la preparació de l’anàlisi orientat al mercat turístic, etc.;
  - una correspondència entre les dades econòmiques i altre tipus d’informació no monetària sobre el turisme (nombre de viatges, durada de l’estada, motiu del viatge, modes de transport, etc.)”⁴.

- Probablement és en l’àmbit del turisme on més s’ha avançat en la precisió i debat de les normes metodològiques per l’elaboració d’un compte satèl·lit. Això ha fet que, en els darrers anys, molts països hagin desenvolupat aquest instrument estadístic: és el cas, per exemple, de Canadà, França, Mèxic, Xile, La República

---

³ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, apartats 1.13 i 1.14.

⁴ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, apartat 1.20.

Dominicana, Cuba, Nova Zelanda, Polònia, Noruega, Suècia i els Estats Units. Altres països han fet proves pilot o pensen elaborar-los en un futur pròxim.

- Si bé des de finals dels anys 30 ja es varen començar a establir les primeres definicions i classificacions sobre les estadístiques del turisme internacional⁵, ha estat des d'inicis dels anys 80 que s'ha consolidat una consciència generalitzada de la importància d'aquestes activitats i de la seva repercussió sobre la resta de l'economia. al respecte, es poden indicar les següents fites principals:
  - A inicis de la dècada dels vuitanta, l'Organització Mundial del Turisme (OMT) –en col·laboració amb la Divisió d'Estadística de les NU- va abordar diversos treballs de recerca estadística en dues direccions:
    - una primera, orientada a proposar certes modificacions en les definicions i classificacions emprades en els estudis del turisme per tal de fer-les compatibles amb les de la resta del sistema estadístic nacional i internacional;
    - una segona, orientada a integrar l'activitat turística en el marc analític dels Comptes Nacionals⁶.
  - Tots aquests estudis i treballs preparatoris varen permetre a l'OMT presentar a la Conferència d'Ottawa (Canadà), l'any 1991, un sistema integrat de conceptes, definicions i classificacions del turisme. “En particular, es varen proposar una sèrie de definicions estadístiques sobre turisme intern i

---

⁵ L'any 1937, el Consell de la Societat de Nacions va recomanar una definició de “turista internacional” per finalitats estadístiques, modificada ulteriorment –l'any 1950- per la Unió Internacional d'Organismes Oficials de Turisme (UIOOT). L'any 1953, fou la Comissió d'Estadística de les NU qui va establir el concepte de “visitant internacional”. L'any 1963, la Conferència de NU sobre Turisme i Viatges Internacionals va recomanar una sèrie de definicions dels termes “visitant”, “turista” i excursionista proposada per la UIOOT. Aquestes definicions foren aprovades, l'any 1968, per la Comissió d'Estadística de las NU. L'any 1978, foren aprovades per aquesta mateixa Comissió les directrius provisionals sobre les estadístiques de turisme internacional.

internacional i una classificació d'activitats turístiques (ambdues interrelacionades amb altres estadístiques internacionals). A més, es va plantejar la necessitat de desenvolupar un sistema d'informació del turisme integrat en el Sistema de Comptes Nacionals: El Compte Satèl·lit de Turisme”⁷;

Simultàniament, també el Comitè Turístic de l'OCDE va treballar durant aquests anys en la integració del turisme dins d'instruments estadístics més amplis (com el SCN)⁸.

- Després de la Conferència d'Ottawa varen proliferar les iniciatives d'organismes internacionals i de diversos països per tal de millorar la base estadística de les activitats turístiques:
  - En la seva XXVII sessió, l'any 1993, la Comissió d'Estadística de NU va adoptar les recomanacions de la Conferència d'Ottawa sobre les definicions i classificacions uniformes del turisme i la Classificació Internacional Uniforme d'Activitats Turístiques (CIUAT) de la OMT com una classificació provisional per orientar als diferents països.
  - L'any 1994, les NU i l'OMT publicaren les Recomanacions sobre Estadístiques de Turisme, un informe sobre les definicions i classificacions per les estadístiques del turisme.

---

⁶ Ja l'any 1983, a la cinquena sessió de l'Assemblea General a Nova Delhi, l'OMT va emetre un informe que assenyalava com era possible descriure el turisme dins del marc de les recomanacions dels Comptes Nacionals existents aleshores (*Sistema de Comptes Nacionals*, 1968).

⁷ Menció especial mereix Statistics Canadà que presentà a la Conferència d'Ottawa un pla per “establir un mètode fiable i comparable per valorar les activitats econòmiques turístiques en relació amb altres branques d'activitat d'una economia nacional, desenvolupar un marc per relacionar de forma organitzada i consistent altres dades importants relatives a les activitats turístiques, i assegurar els mitjans per a un accés “amistós” a les bases de dades per part dels usuaris potencials. El pla de Statistics Canadà es basava en un projecte per examinar la viabilitat de l'aplicació dels principis de la comptabilitat satèl·lit al sector turístic, desenvolupat entre 1984 i 1987.

Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, apartat 1.34.

⁸ Una de les seves aportacions fou el *Manual dels Comptes Econòmics del Turisme* (OCDE, 1991).

- Per part de l'OCDE, a partir de 1992, varen començar la recopilació i l'anàlisi dels Comptes Econòmics del Turisme (CET), que han servit des d'aleshores com a un instrument útil per a l'orientació de les polítiques en aquest àmbit.
L'any 1997, el Comitè de Turisme de l'OCDE va redactar una primera proposta de Compte Satèl·lit de Turisme pels països de l'OCDE.
- L'EUROSTAT ha desenvolupat nombrosos programes i estudis sobre les estadístiques turístiques de la Unió Europea. Entre ells, cal destacar:
  - La Metodologia Comunitària per a les Estadístiques de Turisme (compatible amb les normes de la OMT/NU), que s'adapta a les necessitats específiques i al context dels Estats membres de la UE.
  - La Directiva del CE sobre la Recollida d'Informació Estadística en l'àmbit del Turisme (aprovada l'any 1995), que té per objecte harmonitzar i perfeccionar les dades estadístiques que produeixen els Estats membres i que constitueix el primer acte jurídic establert per crear un sistema integral d'informació sobre l'oferta i la demanda turística.
- També el sector privat ha contribuït a potenciar els esforços per millorar la qualitat de les estadístiques de turisme. Així, el Consell Mundial de Viatges i Turisme (WTTC) ha desenvolupat una metodologia (basada en tècniques de modelització econòmica) per quantificar l'impacte econòmic del consum dels visitants i del total de la demanda turística.
- El setembre de 1999 (dos mesos després de la celebració de la Conferència Mundial Enzo Paci sobre l'Avaluació de l'Impacte Econòmic del Turisme de l'OMT), d'acord amb les resolucions de la Conferència Mundial de Niça, es va constituir el Grup de Treball OMT-OCDE-EUROSTAT amb l'objectiu d'establir un marc conceptual pel desenvolupament del disseny metodològic del CST.

“El treball realitzat per aquest Grup va donar com a resultat un acord sobre les modificacions bàsiques incorporades en el document que l'OMT va sotmetre, el desembre del 1999, a la Comissió Estadística de les NU per a la seva consideració a la XXX sessió (29 de febrer – 3 març de 2000), celebrada a Nova York”⁹.

- El present informe es basa, essencialment, en aquest document aprovat per la Comissió d'Estadística de les NU¹⁰. Està estructurat en tres grans apartats:

- el “visitant”, i s'estableixen els criteris per estimar les principals magnituds que permeten determinar la magnitud de la despesa de consum dels visitants.
- (específics) als visitants i s'analitzen les activitats productives relacionades amb aquesta oferta.
- que constitueix el CST proposat pel document de NU-EUROSTAT-OCDE-OMT mencionat. També es descriuen els principals agregats que s'obtenen de les taules.

⁹ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, apartat 1.42.

¹⁰ Com a resultat d'aquest procés, les tres organitzacions –OMT, OCDE i EUROSTAT- varen acordar que ara es troben “en disposició de promoure la implantació del CST en els seus respectius països membres”.

**2.) Les unitats bàsiques d'informació. La despesa de consum
dels visitants**

2.1 Unitats bàsiques del turisme: el concepte de visitant

- En el present context, tal i com assenyalava l'Organització Mundial del Turisme (OMT), “les unitats bàsiques del turisme fan referència a les persones/llars que són l'objecte de les activitats turístiques i que, per tant, poden tractar-se com a unitats estadístiques en les diferents enquestes”¹¹.

En particular, a efectes estadístics i, en particular, per estimar la magnitud de consum turístic, cal referir-nos a la noció de “visitant”. El terme “visitant” designa a “tota persona que es desplaça a un lloc diferent al del seu entorn habitual, per una durada inferior a dotze mesos, i quan la finalitat del viatge no és la d'exercir una activitat remunerada en el lloc visitat”¹².

- En conseqüència, els tres criteris fonamentals per a distingir als visitants dels altres tipus de viatgers són els següents:

- la persona a un lloc diferent del seu entorn habitual.
- superior a dotze mesos consecutius.
- d'ésser l'exercici d'una activitat remunerada en el lloc visitat.

¹¹ Veure: Nacions Unides –Organització Mundial del Turisme: *Recomanacions sobre Estadístiques del Turisme*, sèrie M, núm. 83, Nova York, 1994.

¹² Veure: NU-OMT (1994) *Ibid*, epígraf 20.

Es consideraran visitants –en les estadístiques turístiques i, també en el CST- a aquelles persones que compleixin totes tres condicions.

Tanmateix, respecte a cadascun d'aquests tres criteris, cal fer encara més precisions.

2.1.1 Entorn habitual

- En particular, la finalitat d'introduir la noció "d'entorn habitual" és la d'evitar que es considerin com a "visitants" a les persones que fan desplaçaments quotidians o regulars entre el seu domicili i el centre de treball o estudi, o d'altres llocs freqüentats amb assiduïtat ¹³.

En termes generals, l'entorn habitual d'una persona correspon als límits geogràfics dins dels quals es desplaça en la seva activitat quotidiana. La noció "d'entorn habitual" està, doncs, determinada per les dues dimensions següents:

- La distància: l'entorn habitual està associat a llocs propers al lloc de residència de la persona considerada (fins i tot si aquests llocs no són visitats amb assiduïtat).
  - La freqüència: aquells llocs que la persona considerada visita amb freqüència (o de forma rutinària) es consideren que formen part del seu entorn habitual (fins i tot si aquests llocs es troben a una certa distància del seu lloc de residència).
- Com es pot veure, els termes "d'entorn habitual" (emprat per les Recomanacions sobre Estadístiques del Turisme de la OMT/ONU) i de "residència" (emprat pel SEC95, el SCN93 i la 5ª edició del Manual de la Balança de Pagaments del FMI) no són estrictament sinònims.

---

¹³ Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígraf. 22.

“En les estadístiques de població, la residència és una característica inherent a les llars, mentre que en les estadístiques de turisme l'entorn habitual és una característica pròpia dels individus, cadascun dels quals forma part d'una única llar. De fet, dues persones que formen part d'una mateixa llar tenen la mateixa residència, però poden tenir entorns habituals diferents”¹⁴.

"L'entorn habitual" és un concepte econòmic, no polític-administratiu. Així, el fet que una persona disposi d'un permís de residència en un lloc determinat no suposa, necessàriament, que aquest lloc sigui el seu entorn habitual. Tanmateix, "si el lloc visitat no forma part de l'entorn habitual d'aquesta persona, (...) la seva visita a aquest lloc en la majoria de casos generarà en ell una despesa addicional, que s'afegirà a la dels consumidors residents. De fet, és aquesta despesa addicional la que proporciona la base de l'activitat econòmica que genera el turisme (és a dir, l'objecte pròpiament del CST)"¹⁵.

- “El país de residència habitual és un dels criteris principals per determinar si la persona que arriba a un país és un “visitant” o “un altre tipus de viatger”; i, si és un “visitant”, permet determinar si és un resident nacional o estranger. La categoria de visitant internacional està establerta pel país de residència i no per la seva nacionalitat. Així, els nacionals estrangers que resideixen en un país són assimilats a altres residents a efectes de turisme intern i emissor. Els nacionals d'un país que resideixen a l'estranger i que tornen al seu país en una visita temporal s'inclouen als visitants no residents”¹⁶.

---

¹⁴ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígraf 2.11.

¹⁵ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígraf 2.8.

¹⁶ Veure NU-OMT (1994), epígraf 23.

A efectes d'estadístiques de turisme internacional “una persona és resident a un país si: ha estat durant la major part de l'any anterior en aquest país, o ha estat en ell durant un període més breu i preveu tornar dins dels dotze mesos considerats per viure en aquest país.

A efectes de les estadístiques de turisme intern, el concepte de “resident” en un lloc es pot determinar de forma anàloga a la que s’acaba d’exposar per establir el país de residència habitual. En aquest sentit, “una persona és resident en un lloc si ha estat en aquell lloc durant la major part de l’any anterior, o ha estat en aquest lloc durant un període més breu i preveu tornar-hi per viure dins els dotze mesos considerats”¹⁷.

- Així, en referència a un CST, es poden establir els dos convenis següents:
  - “Si una persona ha estat present en un lloc durant més d’un any, aquest lloc s’ha de considerar que forma part del seu entorn habitual. Per tant, no es pot considerar com a visitant en aquest lloc (encara que no sigui un resident d’aquest lloc en el sentit econòmic o en el sentit legal de la paraula).
  - Si una persona abandona el seu lloc de residència, amb la intenció d’establir-ne una de nova en un altre lloc, no s’haurà de considerar com un visitant d’aquest nou lloc, fins i tot si encara no hi ha residit durant tot un any. Aquest nou lloc passa a formar part del seu nou entorn habitual”¹⁸.

- A efectes d’elaboració d’un CST és també rellevant determinar si la visita d’una persona (membre d’una llar) a una segona residència es pot registrar com una activitat turística.

En referència a cada llar hi ha un habitatge que, estadísticament, és considerat com el seu habitatge principal; la resta d’habitatges (llogats o de propietat) que els membres de la llar poden ocupar durant -una part- de l’any són considerats

---

¹⁷ Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígraf 25.

¹⁸ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígraf 2.12.

D’aquests convenis queden exclosos els estudiants que viatgen a l’estranger fins i tot per un període superior a un any, però que depenen econòmicament encara de les seves famílies (i, per això, formen part de la llar de les seves famílies), les persones malaltes internades en un centre sanitari allunyat de la seva residència original o les persones que compleixen condemna (de més d’un any) en una presó allunyada del seu lloc de residència habitual.

“segones residències”. De manera més precisa, per a ser considerats “segones residències”, aquests habitatges han de tenir alguna de les següents característiques:

- “constituir l’entorn habitual d’un o més membres de la llar però no pas la residència principal de la llar;
  - ésser una casa de vacances; és a dir, ésser visitada per un o més components de la llar, durant les vacances o per dur a terme altres activitats diferents a l’exercici d’una activitat remunerada en el lloc on està situada aquesta segona residència;
  - ésser un habitatge que és visitat ocasionalment per un o més components de la llar per raons de feina”¹⁹.
-
- En el CST es considerarà que “qualsevol membre d’una llar que visiti una segona residència –que no constitueix el seu entorn habitual- serà enregistrat com un visitant del lloc on aquella està ubicada. Aquesta consideració de visitant només la tindrà si les seves visites es duen a terme per motius de lleure o entreteniment, si aquesta segona residència no constitueix el seu lloc de feina, ni el lloc des d’on es desplaça regularment al seu centre de treball, o sempre que el motiu de la visita sigui diferent a l’exercici d’una activitat remunerada”²⁰.

2.1.2 Durada de la visita

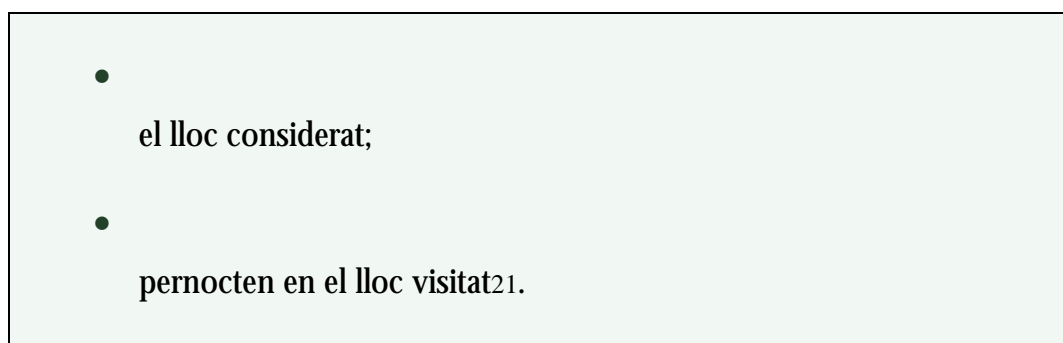
- La consideració de “visitant” requereix que la persona que viatja no s’estigui en el lloc visitat durant un període superior a dotze mesos. Si aquesta persona rau en un lloc determinat per més d’un any, aquest lloc –com s’ha dit- passa a formar part del seu entorn habitual.

Un cop ultrapassat aquest límit temporal, el visitant adquireix, des d’un punt de vista estadístic, la condició de resident en aquell lloc.

---

¹⁹ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígraf 2.15.

- En referència a la durada de l'estada en el lloc visitat, es distingeixen dues classes de visitants:

- “A efectes de les estadístiques de turisme, (...) els visitants es poden classificar en:
  - visitants internacionals,
  - visitants interns.

L'expressió “visitant internacional” designa a “tota persona que viatja, per un període no superior a 12 mesos, a un país distant d'aquell on té la seva residència habitual, però fora del seu entorn habitual, i que el motiu principal de la visita no és la d'exercir una activitat que es remuneri en el país visitat.

Els visitants internacionals inclouen:

- turistes (visitants que pernocten): és a dir, un visitant que roman almenys una nit en un allotjament col·lectiu o privat en el país visitat;
- visitants de dia (excursionistes): és a dir, un visitant que no pernocta en cap allotjament col·lectiu o privat del país visitat²².

²⁰ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígraf. 2.16.

²¹ La majoria d'excursionistes són, habitualment, visitants interns. Tanmateix, en certs països la despesa en consum que realitzen els excursionistes pot suposar una part molt important de la despesa total de consum dels visitants.

²² Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígrafs 28, 29 i 30.

S'han d'excloure de la consideració de visitants internacionals: les persones que entren o surten d'un país com a emigrants (incloses les persones que els acompanyen), els treballadors fronterers, els representants diplomàtics i consulars i els representats de les forces armades del país que surten per incorporar-se al seu lloc de destí a l'estranger o viceversa (incloses també les persones que els acompanyen), els refugiats o nòmades i les persones en trànsit que no entren formalment en el país considerat a través del control de passaports o identitats (com els passatgers en trànsit arribats per via aèria que romanen durant un curt espai de temps en un àrea determinada d'un aeroport i els passatgers de creuer als que no se'ls permet desembarcar). La resta de passatgers en trànsit que travessen un país per dirigir-se a un altre es classifiquen com a visitants.

- També a efectes estadístics, l'expressió "visitant intern" designa a "tota persona que resideix en un país i que viatja, per una durada no superior a 12 mesos, a un lloc dins el país però distint al del seu entorn habitual i que el motiu principal de la visita no és la d'exercir una activitat que es remuneri en el lloc visitat". Com en el cas anterior, els visitants interns inclouen:
  - turistes (visitants que pernocten almenys una nit en un allotjament col·lectiu o privat del lloc visitat);
  - visitants de dia (excursionistes) que no pernocten cap nit en un allotjament col·lectiu o privat del lloc visitat"²³.

Han de quedar exclosos de la consideració de visitants interns: els residents que es desplacen a un lloc situat en l'interior del país amb la intenció d'establir la seva residència habitual; les persones que es desplacen a un lloc situat en l'interior del país amb la finalitat d'exercir una activitat remunerada en el lloc visitat; les persones que es desplacen amb la finalitat de treballar, de manera temporal, en institucions dins del país; les persones que es desplacen amb regularitat o

---

²³ Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígraf 32 i 33.

freqüència entre localitats veïnes per motiu de treball o estudi; els nòmades o persones sense una residència fixa i les forces armades de maniobres.

- “En molts països les visites de dia (excursions) representen una part cada cop més important en el conjunt dels desplaçaments turístics. Aquestes visites de dia tenen una gran importància pels consumidors i per nombrosos proveïdors (atraccions turístiques, serveis de transport, serveis d'allotjament i de restauració, etc.) (...).

En conseqüència, es recomana que el concepte general de visites de dia (excursions) sigui similar al del turisme, és a dir “un desplaçament fora de l'entorn habitual”. Els desplaçaments per negocis i altres desplaçaments, exclosos els viatges de lleure i vacances, de caràcter no rutinari, s'haurien d'incloure en el concepte de visites de dia (excursions) i d'identificar-se de forma separada”²⁴.

- A efectes estadístics, cal distingir entre:
  - visitant internacional de dia
  - visitant intern de dia

L'expressió “visitant internacional de dia (excursionista internacional)” designa a tot visitant internacional que no pernocta en cap lloc d'allotjament col·lectiu o privat del país visitat”. Aquesta definició inclou, en particular, els passatgers en creuer (que visiten una ciutat portuària del país però tornen a dormir al vaixell) i els membres de les tripulacions.

---

²⁴ Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígrafs 35 i 36.

Anàlogament, l'expressió “visitant intern de dia (excursionista intern)” designa a “tot visitant intern que no pernocta en cap allotjament col·lectiu o privat del lloc visitat”.²⁵

- És convenient que, en les estadístiques de turisme, les visites de dia (excursions) es classifiquin segons el lloc de partida, distingint:
  - “viatges d'anada i tornada, començant a partir del lloc de residència habitual;
  - viatges d'anada i tornada, començant a partir de la segona residència, o a partir del lloc visitat pel turista (prescindint del motiu de la visita);
  - durant el transcurs del viatge, prescindint del motiu de la visita (com una etapa del viatge per via aèria, marítima o terrestre).

De fet, únicament les visites de dia de la primera de les categories anteriors es poden identificar per separat a les enquestes de les llars. Les altres dues categories formen part del viatge en el seu conjunt (cal, doncs, evitar la doble comptabilització, tant pel que fa als viatges com a les despeses)²⁶

2.1.3. Motiu principal de la visita

- En general, el terme “turista” s'associa a les persones que viatgen per motius de lleure, esbarjo i vacances. Tanmateix, les definicions de “visitant” (i de “turista”) emprades en els CST són més àmplies. Com s'ha dit, inclouen a totes les persones que viatgen o visiten un lloc amb una finalitat diferent a l'exercici d'una activitat remunerada en el lloc visitat.
- “El motiu de la visita és una característica fonamental per a identificar comportaments en matèria de consum i despesa del visitant. En aquest sentit, es

²⁵ Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígrafs 37 i 38.

²⁶ Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígrafs 39, 40.

recomana compilar dades sobre el motiu principal de la visita que es defineix com “el motiu sense el qual el viatge no s’hagués realitzat”²⁷.

L’OMT recomana una classificació per motiu principal de la visita (o viatge)²⁸. Aquesta classificació pot ser emprada tant pel turisme internacional com per l’intern, i té com a objectiu mesurar els segments clau de la demanda turística amb finalitats de planificació, promoció i comercialització. Les principals divisions són:

- Lleure, esbarjo i vacances
- Visites a parents i amics
- Negocis i motius professionals
- Tractaments de salut
- Religió/peregrinacions
- Altres motius.

---

²⁷ Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígraf 43.

“Per moltes raons, el motiu secundari és així mateix important i convenient la seva inclusió en una enquesta; per exemple, oci i negoci combinats, visita a parents i amics i oci combinats, per tal d’obtenir informació sobre demanda de serveis específics”.

²⁸ Aquesta classificació està elaborada en base a una classificació proposada per les NU l’any 1979 en les seves *Directrius provisionals sobre estadístiques del turisme internacional*.

2.2 Despesa de consum dels visitants

- L'estimació de la despesa de consum dels visitants és, probablement, l'operació estadística més important, des del cantó de la demanda, per l'elaboració d'un CST. Així com el visitant és el nucli de l'activitat turística, el consum realitzat pel visitant és el nucli de l'avaluació econòmica del visitant.

La despesa dels visitants es defineix com “tota despesa de consum efectuada pels visitants o per compte dels visitants durant el seu desplaçament i la seva estada en el lloc de destí.

El concepte de despesa del visitant comprèn una gran varietat de partides, doncs es refereix, a més de l'adquisició de béns de consum i serveis inherents al propi viatge i a les estades, a les petites compres de béns duradors per ús propi, així com objectes de record i regals per a familiars i amics”²⁹.

- Aquesta magnitud de despesa de consum del visitant, excepte en la part corresponent al consum intermedi de les empreses (que es comentarà més endavant), s'ajusta estrictament al concepte de consum final de la Comptabilitat Nacional (CN), sense considerar el tipus de consumidor.

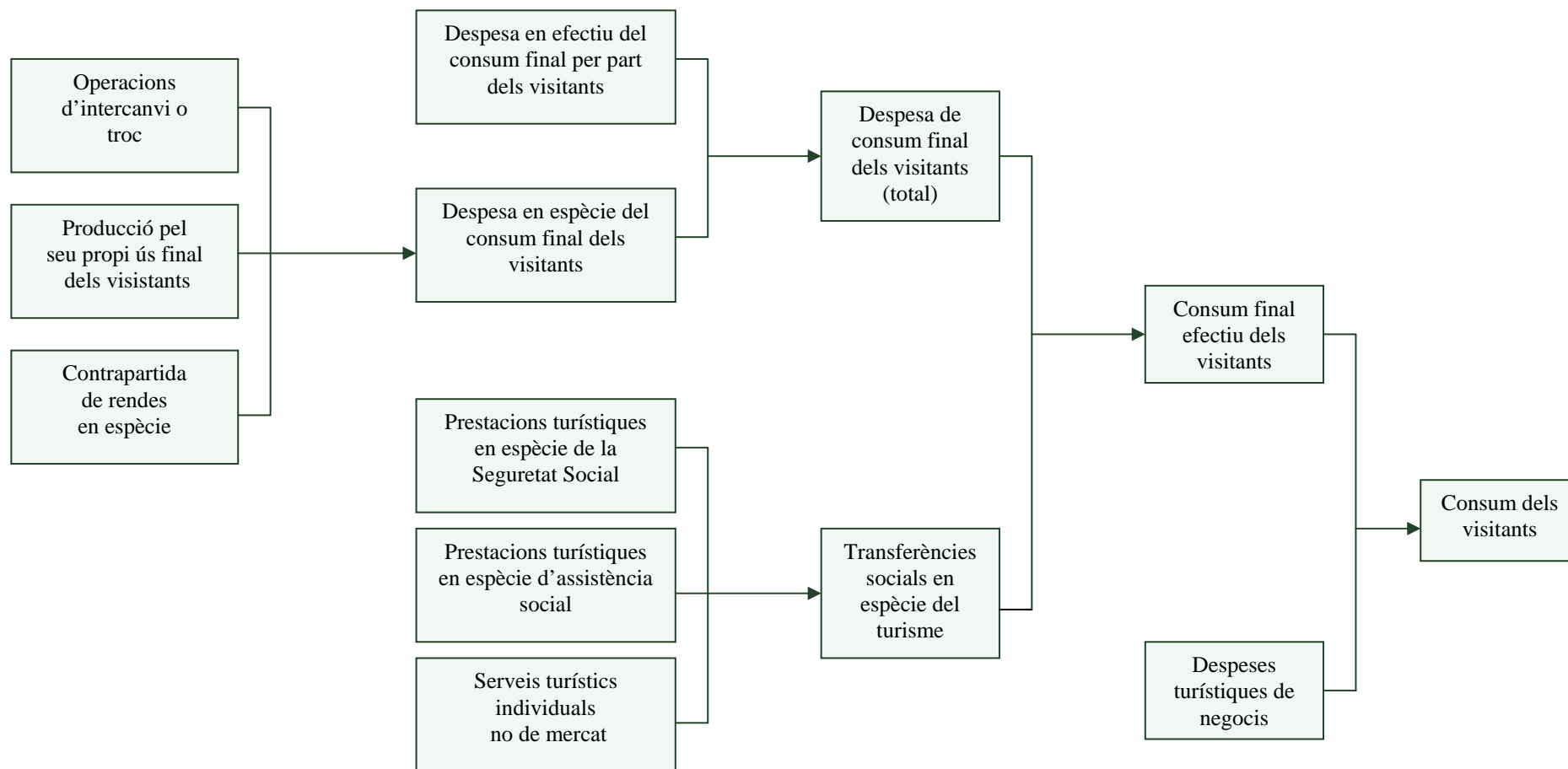
En general, aquesta magnitud i altres relacionades amb ella que s'inclouen en un CST tenen una correspondència amb les magnituds homòlogues de la CN segons les normes metodològiques que prevalen a nivell internacional (SEC95, SCN93).

---

²⁹ Veure: NU-OMT (1994): *Ibid*, epígrafs 85 i 86.

Esquema 1

- L'esquema 1 mostra amb detall les magnituds de despesa que permeten arribar a la determinació de la despesa de consum dels visitants³⁰.

Hom pot veure que la despesa de consum dels visitants és la suma de:

- la despesa de consum efectiu dels visitants, i de
- les despeses turístiques de negocis.

El primer d'aquests dos conceptes de despesa és, a la vegada, la suma de la despesa de consum final dels visitants totals (és a dir la despesa en efectiu i la despesa en espècie del consum final dels visitants) i de les transferències socials en espècie del turisme (composades per les prestacions turístiques en espècie de la Seguretat Social i de l'assistència social i dels serveis turístics individuals no de mercat).

La despesa de consum dels visitants no s'ha de confondre amb la noció (i la magnitud) de "demanda turística". Aquesta darrera, com es veurà més endavant, recull la suma de la despesa de consum turístic interior, de la formació bruta de capital fix turística i del consum col·lectiu turístic.

- Cal remarcar que el visitant és un tipus d'unitat de consum especial en la mesura en que la seva pauta de consum està determinada pel fet que es troba fora del seu entorn habitual i que viatja per motius diferents als d'exercir una activitat remunerada en el lloc que visita. En conseqüència, si bé duu a terme una funció de consum final, com la dels consumidors residents, la composició dels béns i serveis consumits pot ser força diferent a la d'aquests. És per això que per determinar-la –a l'hora d'elaborar un CST- no es pot prendre com a referència l'estructura del consum de les persones (o llars) que resideixen en el país (o àmbit territorial) considerat.

---

³⁰ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, p. 26.

2.2.1. Components de la despesa de consum dels visitants

- Per estimar la despesa de consum dels visitants cal considerar, com s'ha dit abans, almenys els quatre components següents:

- (aquesta, és, en la majoria de casos, la component més important en la despesa de consum dels visitants);
- inclouen operacions d'intercanvi o bescanvi, la producció de béns i serveis pel seu ús final per part del visitant i certes contrapartides de rendes en espècie;
- les que destaquen les prestacions turístiques en espècie de la Seguretat Social i de l'assistència social (per exemple, en el cas espanyol, les prestacions de l'INSERSO) i, també, els serveis turístics individuals no de mercat que s'exposen seguidament.

Per tant, l'àmbit de consum del visitant comprèn tres vessants:

- el consum final efectiu de les persones (o llars)
- el consum intermedi de les empreses
- el consum final de les AAPP i de les institucions sense afany de lucre al servei de les llars (ISALSLL).

- Pel que fa a l'àmbit concret dels productes de consum turístic, “tota adquisició de béns i serveis efectuada per un visitant (o per compte d'un visitant) –que es pugui considerar (segons els criteris del SEC95 o del SCN93) que constitueix part del seu consum efectiu- s'inclou dins la frontera de consum per part del visitant. No s'exclou, doncs, cap bé o servei de consum per la seva naturalesa. (...). En conseqüència, si un producte és adquirit per un visitant durant un viatge, o com a preparació d'aquest viatge, aquest producte s'inclou en l'àmbit del consum turístic”³¹.

Tanmateix, al respecte cal fer dos aclariments:

- “En primer lloc, hi ha certs pagaments relacionats amb un viatge (que els visitants podrien realitzar) que estan exclosos del consum del visitant (seguint els criteris del SCN93). Són aquells que no es corresponen amb l'adquisició de béns i serveis de consum, com és el cas de:
  - el pagament de taxes i impostos no exigits sobre els productes;
  - el pagament d'interessos (...) inclosos aquells sobre despeses efectuades durant i pels viatgers;
  - la compra d'actius financers i no financers, inclosos els terrenys, les obres d'art i altres objectes valuosos;
  - tots els pagaments de transferències en efectiu, com donacions a obres de beneficència o a altres individus i que no corresponen al pagament per béns i serveis.
- En segon lloc, qualsevol compra realitzada durant un viatge duta a terme amb finalitats comercials (és a dir, per la revenda o per la seva utilització en el procés de producció, o per compte de l'empresari) per part d'un visitant en un viatge de negocis, s'exclou de l'àmbit del consum turístic. Es tracta de consum

---

³¹ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígrafs 2.45 i 2.46.

intermedi o de formació bruta de capital fix de la unitat de producció corresponent”.³²

- Una qüestió important a l'hora de delimitar l'àmbit del consum turístic rau en el tractament dels béns de consum durador.

Segons el SCN93 (9.28), els béns de consum durador són “béns que es poden utilitzar per motius de consum de manera repetida o continuada durant un temps superior a un any, assumint una taxa normal o mitjana d'ús físic”. Aquests béns es poden adquirir durant el viatge, però també abans del viatge (fer fer-ne ús en ell), després del viatge, o fora del context del viatge.

- “En un CST es poden considerar dues categories de béns de consum durador:
  - béns de consum durador de finalitat estrictament turística; és a dir, aquells béns l'ús dels quals es pot considerar com gairebé exclusiu dels viatges (és el cas de l'equipatge, l'equipament d'acampada –sacs de dormir, tendes, l'equipament d'esquí, etc.);
  - béns de consum durador de finalitat múltiple; és a dir, aquells que només s'utilitzen parcialment en els viatges, però que també s'utilitzen parcialment en l'entorn habitual del visitant (és el cas dels vehicles, les càmeres fotogràfiques, etc.)”.

(...) En particular, el tractament dels béns de consum durador es farà seguint el conveni següent:

---

³² Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígraf 2.47.

- “tots els béns de consum durador de la primera categoria s'inclouran en el consum turístic, tant si s'adquireixen durant el viatge, com abans o després del viatge, o fora del context d'un viatge específic;
  - els béns de consum durador de finalitat múltiple només en el cas de que s'adquireixin durant el viatge”³³.
-
- Per analogia a la despesa de consum final efectiu de les llars (residents), la despesa de consum final efectiu dels visitants està composta per:
    - la despesa de consum final directa (en efectiu) dels visitants i la despesa imputada a ells (consum pel seu propi ús final o obtingut d'altres unitats institucionals com a transferències en espècie distintes de les transferències en espècie).
    - i les transferències socials en espècie del turisme; aquestes consisteixen en:
      - les prestacions de la Seguretat Social i les prestacions d'assistència social proporcionades en espècie, i
      - els altres serveis individuals subministrats als visitants per part de les AAPP i de les ISALSLL.
-
- Cal precisar l'àmbit d'aquests serveis individuals no de mercat. El SCN93 distingeix entre:
    - els serveis individuals no de mercat
    - els serveis col·lectius no de mercat.

---

³³ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígrafs 2.50 i 2.52.

Aquestes normes metodològiques afegeixen dos comentaris addicionals: en el cas d'un bé de consum durador adquirit en un viatge però que és venut en acabar el viatge (per exemple, un cotxe), el valor que s'ha de considerar dins del consum del visitant és només la diferència entre el preu d'adquisició original i el preu percebut pel visitant al revendre'l, sense tenir en compte la seva depreciació.

A efectes de comparacions internacionals, totes les adquisicions efectuades durant un viatge s'haurien d'incloure en el consum del visitant.

Els primers són aquells serveis produïts per les AAPP o per les ISALSLL que es pot considerar que són directament consumits pels individus (els exemples més clars són els serveis sanitaris i els serveis d'educació). Els segons són serveis, també subministrats per les AAPP, que consisteixen en béns públics generals (com és el cas de la defensa nacional, del sistema de justícia, etc.). És important remarcar que la consideració d'un servei individual no de mercat requereix la identificació d'una clara correspondència entre el proveïdor del servei i el seu usuari individual.

- En el cas del turisme, “aquests serveis poden ser absorbits pels visitants i, en conseqüència, les transferències socials en espècie entre AAPP i ISALSLL, que constitueixen el mitjà a través del qual es registra aquest consum, es considera que formen part del consum del visitant.

Com a exemples d'aquests serveis es poden citar els serveis sanitaris proporcionats als visitants i activitats, com els museus, en les que el cost total no es pot atribuir completament als visitants individuals.

Tanmateix, cal insistir que la característica fonamental a l'hora d'identificar aquests serveis rau, com s'ha dit, en el fet que existeixi una clara relació entre el visitant i el proveïdor del servei”³⁴

- Finalment, per arribar a la magnitud de despesa de consum dels visitants, a la xifra de consum final efectiu dels visitants cal sumar-li les despeses turístiques de negocis.

---

³⁴ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *Ibid*, epígraf 2.55.

Com ja s'ha dit més amunt, la definició de “visitants” no només abasta a les persones que es desplacen per motius de vacances o d'esbarjo o altres raons personals. També inclou a aquelles persones que viatgen per motius de negoci.

El consum d'aquests visitants és finançat per les empreses (o per les AAPP i les ISALSLL). Per aquesta raó, aquesta mena de consum, tot i estar dins l'àmbit del consum dels visitants, ha de ser considerat com a un consum intermedi de les empreses (o de les AA.PP. i ISALSLL), i no pas una despesa de consum final efectiu dels individus (o llars).

“Per tant, aquest concepte no inclou altres despeses corresponents a les despeses de viatges de negocis pagades per les empreses, com els pagaments per menjars o altres quantitats que sufraguen altres costos als viatgers, que es consideren com a remuneracions en espècie o en efectiu. Tampoc s'inclouen en aquesta magnitud les transferències socials en espècie proporcionades per les AAPP i les ISALSLL que, per definició, no formen part dels consums intermedis”³⁵

2.2.2. Lloc on es produeix el consum dels visitants

- En referència a la despesa de consum dels visitants (i als seus components), no és una qüestió menor la delimitació del lloc on es produeix aquell consum. Determinar la localització del consum dels visitants és molt important per analitzar la seva repercussió en el país (o en l'àmbit territorial) de referència.

Tanmateix, aquesta tasca informativa no és gens senzilla. Cal tenir present que si bé el consum dels visitants fa sempre referència a persones que viatgen (o ho pretenen fer) fora del seu entorn habitual, una part -més o menys important- dels béns i serveis poden ser adquirits en ell, abans de començar el viatge (per exemple,

---

³⁵ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT(2999): *Ibid*, epígraf 2.56.

l'adquisició d'un bitllet d'avió o d'un paquet turístic), o un cop acabat el viatge (per exemple, el revelat de les fotografies).

- En base als diferents tipus de turisme –i tenint en compte que el consum turístic és una activitat dels visitants- es poden distingir els següents agregats de consum dels visitants –veure esquema 2.

Esquema 2

<i>Turisme intern:</i> és el turisme dels visitants residents dins del territori econòmic del país de referència	<i>Consum turístic intern:</i> inclou el consum dels visitants residents dins del territori econòmic del país de referència
<i>Turisme receptor:</i> és el turisme dels visitants no residents dins del territori econòmic del país de referència	<i>Consum turístic receptor:</i> inclou el consum dels visitants no residents dins del territori econòmic del país de referència i/o el facilitat per residents
<i>Turisme emissor:</i> és el turisme dels visitants residents fora del territori econòmic del país de referència	<i>Consum turístic emissor:</i> inclou el consum de visitants residents fora del territori econòmic del país de referència i el facilitat per no residents
<i>Turisme interior:</i> és el turisme dels visitants, tant residents com no residents, dins del territori econòmic del país de referència	<i>Consum turístic interior:</i> inclou el consum, tant de visitants residents com de no residents dins del territori econòmic del país de referència i/o facilitat pels residents
<i>Turisme nacional:</i> és el turisme dels visitants residents, dins i fora del territori econòmic del país de referència	<i>Consum turístic nacional:</i> inclou el consum dels visitants residents, dins i fora del territori econòmic del país de referència

- El consum turístic intern: és el consum dels visitats residents dins del país (o territori) de referència.

Aquesta definició fa referència tant al consum que realitzen els residents del país (o territori) considerat durant els seus viatges dins d'ell, com la part del consum que fan aquests residents dins del país (o territori) quan realitzen un viatge fora d'ell (és a dir la part interna del consum turístic emissor).

- El consum turístic receptor: és el consum que fan els visitants no residents dins el territori econòmic del país de referència. En aquest cas, no s'inclouen les despeses d'adquisició de béns i serveis per al viatge que tinguin lloc (abans o després d'aquest) en el país d'aquests visitants.
- El consum turístic emissor: és el consum efectuat pels visitants residents fora del territori econòmic del país considerat. No s'inclouen en ell els béns i serveis adquirits per al viatge (abans o després d'aquest) en el país de referència. També, en aquest cas, la definició d'aquesta mena de consum és menys àmplia que la interpretació habitual del terme "emissor" en les estadístiques de turisme.
- El consum turisme interior: inclou tant el consum dels visitants residents com no residents dins del territori econòmic del país considerat. Equival, doncs, a la suma del consum turístic intern i del consum turístic receptor.
Aquest agregat és la magnitud més representativa (i completa) del consum dels visitants en el país de referència (en aquest sentit, inclou tots els components descrits en l'*esquema 1*).
- El consum turístic nacional: inclou tot el consum dels visitants residents dins i fora del territori econòmic del país de referència. Equival, per tant, a la suma del consum turístic intern i del consum turístic emissor.

2.2.3 El moment del registre de les compres de béns i serveis

- El moment del registre de les compres dels béns i serveis és també una qüestió rellevant. Seguint, al respecte, el mateix principi que en el cas del SEC95 (o del SCN93), el moment del registre es basa en el principi de la “quantitat que hom acredita o mereix” i no en el principi de caixa (o del “moment de pagament”).

Tanmateix, “la frontera del consum” del visitant, des d’una perspectiva basada en el temps, és la següent:

Durant el viatge

- segons el
-
- aquells amb
-
-

Abans d'un viatge

- amb ell (per exemple, vacunació, passaport, controls mèdics).
- pretenen consumir durant el viatge, o bé, són adquirits com a regals.
- turística.

Després d'un viatge

- relacionats amb el viatge (per exemple, el revelat de fotografies).

Fora del context d'un viatge específic

- turística

2.2.4 Consum col·lectiu turístic i formació bruta de capital fix turística

- Tal i com s'ha dit anteriorment, la magnitud de “demanda turística” correspon a la suma de la despesa de consum interior dels visitants, del consum col·lectiu turístic i de la formació bruta de capital fix turística.

En el concepte de consum dels visitants estan inclosos, com ja s'ha vist, els serveis turístics individuals no de mercat, però no pas els serveis turístics col·lectius.

Segons el SCN93, els serveis col·lectius no de mercat han de reunir les tres característiques següents:

- “es poden presentar simultàniament a cadascun dels membres de la comunitat (o a determinades seccions d'ella, com una regió o una localitat en particular);
- la utilització d'aquests serveis sol ser passiva i no requereix un acord explícit o una participació activa de tots els individus implicats;
- la prestació d'un servei col·lectiu a una persona no redueix la quantitat disponible per a la resta d'individus d'una mateixa comunitat (o d'una secció d'ella); és a dir, no existeix rivalitat en l'adquisició d'aquests serveis”.³⁶

En el cas del turisme, aquests serveis col·lectius fan referència a les actuacions de les administracions públiques en matèria de creació d'un marc legal per a la regulació de les activitats en el sector turístic, d'establiment de controls sobre la producció i garantia de qualitat dels serveis en aquest àmbit, d'endegament d'un marc legal apropiat per la inversió privada i per la conservació del medi ambient i del patrimoni històric i cultural, de desenvolupament d'accions de promoció i informació, etc.

“El SCN93 no permet l'assignació del valor dels serveis col·lectius al consum de les llars i, en conseqüència, crea una categoria específica, la de despesa de consum

---

³⁶ Veure: NU: SCN93, *Metodologia* (1997), apartat 9.83.

col·lectiu de les administracions públiques i de les ISALSLL, que no és assignada novament als seus beneficiaris i que roman com a consum final efectiu de les administracions públiques”.³⁷

El valor d'aquestes activitats es pot fixar seguint els criteris emprats per determinar el valor de qualsevol servei col·lectiu no de mercat; és a dir, a partir dels seus costos de producció. El valor del consum col·lectiu és, per conveni, igual al valor de la producció d'aquests serveis col·lectius.

- El SCN93 defineix la formació bruta de capital fix com el “valor total de les adquisicions menys les disposicions d'actius fixos efectuats pel productor durant el període comptable, més certes addicions al valor dels actius no produïts realitzats per l'activitat productiva de les unitats institucionals. Els actius fixos són actius tangibles o intangibles que s'obtenen com a resultat de processos de producció i que s'utilitzen repetidament o continuada en altres processos de producció durant més d'un any”.³⁸

En el cas del turisme, l'anàlisi de la formació bruta de capital fix en forma d'infraestructures de transport, d'allotjament, de lleure, d'atractius és molt important perquè aquests recursos són cabdals en la determinació de la naturalesa i intensitat dels fluxos de visitants.

Tanmateix, hi ha certes dificultats, tant conceptuals com empíriques, per la seva delimitació. Al respecte es poden adoptar diferents perspectives:

- “és possible observar el total de la formació bruta de capital fix de les branques d'activitat turístiques;

³⁷ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 2.79.

³⁸ Veure: NU (1997): *ibid*, apartat 10.33.

- és possible considerar la formació bruta de capital fix sobre béns de capital específics del turisme que estan directament relacionats amb la provisió de serveis als visitants (aquesta formació de capital pot ésser efectuada per qualsevol agent, però recull especialment la despesa en infraestructures turístiques per part de les administracions públiques);
- finalment, és possible considerar la proporció del total de la formació bruta de capital fix que és necessària per subministrar béns i serveis turístics als visitants”.³⁹

Les referències metodològiques del CST de la UN-EUROSTAT-OCDE-OMT aprovades per la Comissió d'Estadística de les NU el febrer-març del 2000 s'inclinen per les dues primeres perspectives. Tanmateix, mentre no es disposi de noves investigacions i plantejaments, no inclouen cap proposta per arribar a un agregat específic de la formació bruta de capital fix a efectes de comparacions internacionals.

---

³⁹ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 2.83.

3.) L'oferta turística: productes i activitats

3.1 Béns i serveis específics i no específics

- En un CST, la perspectiva de la demanda (de la despesa de consum dels visitants) ha d'ésser completada per la perspectiva de l'oferta; és a dir, la identificació de les unitats econòmiques que són proveïdores dels béns i, sobretot, dels serveis que permeten satisfer aquella demanda de consum.
- “Mentre que el turisme és un fenomen que es defineix, essencialment, des del punt de vista de la demanda, la majoria de les classificacions econòmiques generals de les activitats econòmiques s'estableixen des de la perspectiva de l'oferta per part dels productors i de la caracterització dels processos de producció. En conseqüència, son necessàries certes adaptacions d'aquestes classificacions amb la finalitat de descriure i de mesurar de forma apropiada i fructífera la incidència econòmica del turisme.

A aquestes dificultats metodològiques, cal afegir el fet que, fins ara, les experiències nacionals en quantificar el turisme des del punt de vista de la demanda són més aviat escasses. Per tant, és difícil identificar de forma precisa els criteris estadístics que poden ser emprats de forma universal. Per ara, l'aproximació estadística necessària per definir quan un producte o una activitat són característics del turisme requereix l'ús de criteris pragmàtics. En un futur, a mesura que augmenti el nombre de països que desenvolupin els seus CSTs, serà possible substituir els criteris recomanats actualment per altres més rigorosos i, per tant, serà necessari ampliar i modificar les classificacions proposades per la compilació de les taules del CST”.⁴⁰

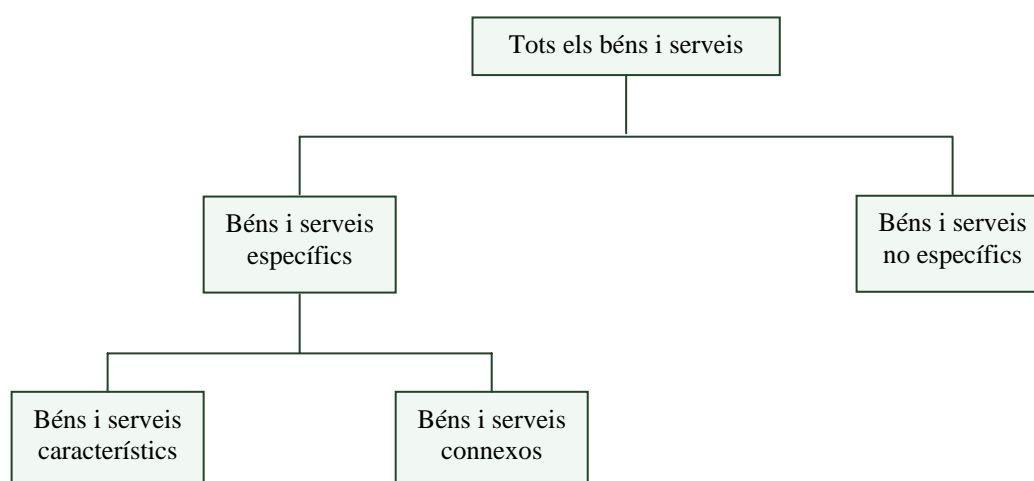
---

⁴⁰ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígrafs 3.3, 3.4 i 3.5.

- El SCN93 recomana començar l'elaboració d'un compte satèl·lit amb orientació funcional “analitzant l'estructura de la despesa per productes i considerant quines són les activitats que subministren aquests béns i serveis”.⁴¹

“El primer pas consisteix en definir els béns i serveis que es consideren “específics” d'aquest camp. Convé distingir en aquest context dos tipus de béns i serveis: els béns i serveis “característics” i els béns i serveis “connexos”. La primera categoria inclou els productes que són típics del camp en estudi. La segona categoria, la dels béns i serveis connexos, inclou productes els usos dels quals interessin perquè encaixen clarament en el concepte de despesa en un camp determinat, sense arribar a ser típics d'aquest camp, bé per la seva naturalesa, bé per estar classificats en categories més àmplies de productes. La frontera precisa entre els productes característics i els connexos depèn de l'organització econòmica de cada país i de la finalitat del compte satèl·lit”.⁴² -veure *esquema 3*.

Esquema 3

⁴¹ Veure: NU (1997): *ibid*, apartat 21.16.

⁴² Veure: NU (1997): *ibid*, apartats 21.61 i 21.62.

- L'adaptació d'aquests passos en el cas de l'elaboració d'un CST planteja certs problemes.

Per establir una classificació apropiada de béns i serveis específics (característics i connexos) de l'àmbit del turisme cal considerar dues qüestions:

- l'adaptació de la classificació a les necessitats específiques i a la infraestructura estadística del país (o territori) de referència, i
- la comparabilitat internacional d'aquesta classificació de béns i serveis específics.

Amb el propòsit de combinar aquest dos objectius, les referències metodològiques pel CST, que ha aprovat recentment la Comissió d'Estadístiques de les NU⁴³, proposen les recomanacions següents:

- “En primer lloc, des de la perspectiva de la publicació de les dades del CST per part d'organitzacions internacionals, aquesta proposta sosté que (...) la comparabilitat internacional només es garantirà sobre la base d'un llistat fix de productes característics del turisme (PCT/CST)⁴⁴.
- En segon lloc, qualsevol país que desitgi desenvolupar el seu propi llistat de productes, hauria d'utilitzar com a referència el llistat provisional de Productes Específics del Turisme (PET). Això pot suposar una ampliació del llistat anteriorment mencionat de productes característics del turisme (PCT/CST), (...) per disposar d'un altre llistat *ad hoc* de productes específics del turisme, rellevant per cada compilació”.

---

⁴³ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.15.

⁴⁴ El llistat complet d'aquests productes característics del turisme s'inclou en l'annex II de les Referències Metodològiques del CST. Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, annex II. Aquest llistat s'hauria d'actualitzar de forma periòdica: d'adaptar per part d'organitzacions particulars (OCDE, EUROSTAT, etc.) per assegurar l'adequada comparabilitat entre el seus països membres.

Tant aquest llistat de Productes Específics del Turisme (PET) com el llistat de Productes Característics del Turisme (PCT/CST), que es proposen en les mencionades Referències Metodològiques s'adjunten en l'annex a aquest document.

- En general, els criteris emprats per identificar els productes específics del turisme (PET) són els següents:
  - els béns i serveis específics del turisme són aquells que, en absència de visitants, deixarien d'existir en quantitats significatives;
  - són aquells béns i serveis que representen una quota important del consum turístic;
  - són aquells en absència dels quals el consum turístic es veuria seriosament afectat.

- Els productes característics del turisme, com ja s'ha assenyalat, són un subconjunt dels productes específics del turisme. “Conceptualment, el llistat proposat de Productes Característics del Turisme (PCT/CST) inclou béns i serveis. Tanmateix, pel moment, aquest llistat se centra en els serveis que tradicionalment s'han de considerar com a serveis turístics, perquè responen a les necessitats més generals i als desigs dels visitants (per exemple, allotjament, provisió d'aliments i begudes, transport a llarga distància, organització de viatges, guies turístics i serveis recreatius i culturals)”.⁴⁵ -veure esquema 4.

---

⁴⁵ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.22.

Esquema 4

Llistat de Productes Característics del Turisme (PCT/CST)	Llistat d'Activitats Característiques del Turisme (ACT/CST)
1. <i>Serveis d'allotjament</i>	
1.1. <i>Hotels i altres serveis d'allotjament</i>	1. <i>Hotels i similars</i>
1.2. <i>Serveis per compte pròpia o de forma gratuïta de les segones residències</i>	2. <i>Segones residències en propietat (imputada)</i>
2. <i>Serveis de proveïment d'aliments i begudes</i>	3. <i>Restaurants i similars</i>
3. <i>Serveis de transport de viatgers</i>	
3.1. <i>Serveis de transport interurbà per ferrocarril</i>	4. <i>Serveis de transport de viatgers per ferrocarril</i>
3.2. <i>Serveis de transport per carretera</i>	5. <i>Serveis de transport de viatgers per carretera</i>
3.3. <i>Serveis de transport marítim</i>	6. <i>Serveis de transport marítim de viatgers</i>
3.4. <i>Serveis de transport aeri</i>	7. <i>Serveis de transport aeri de viatgers</i>
3.5. <i>Serveis connexos al transport de viatgers</i>	8. <i>Serveis annexos al transport</i>
3.6. <i>Lloguer de béns d'equipament per al transport de passatgers</i>	9. <i>Lloguer de béns d'equipament de transport</i>
3.7. <i>Serveis de manteniment i reparació de béns d'equipament per al transport de viatgers</i>	
4. <i>Serveis de les agències de viatges, tour operadors i guies turístics</i>	10. <i>Agències de viatges i similars</i>
4.1. <i>Serveis d'agències de viatges</i>	
4.2. <i>Serveis de tour operadors</i>	
4.3. <i>Serveis d'informació turística i de guies turístics</i>	
5. <i>Serveis culturals</i>	11. <i>Serveis culturals</i>
5.1. <i>Desenvolupament artístic</i>	
5.2. <i>Museus i serveis de conservació</i>	
6. <i>Serveis recreatius i d'esbarjo</i>	12. <i>Serveis d'activitats esportives i altres d'esbarjo</i>
6.1. <i>Esports i serveis esportius recreatius</i>	
6.2. <i>Altres serveis de lleure i esbarjo</i>	
7. <i>Serveis turístics diversos</i>	
7.1. <i>Serveis financers i d'assegurances</i>	
7.2. <i>Altres serveis de lloguer de béns</i>	
7.3. <i>Altres serveis turístics</i>	

3.2 Activitats específiques

- Un cop definits els béns i serveis específics del turisme, la delimitació de les activitats específiques d'aquest àmbit sembla que hauria de ser fàcil: aquestes darreres serien les activitats econòmiques que produeixen, com a output principal, aquells béns o serveis específics.

No obstant, cal remarcar que la relació entre la classificació de productes i la classificació d'activitats productives no condueix a una correspondència biunívoca entre ambdues, “perquè l'origen industrial d'un producte (és a dir l'activitat que el produeix) no és un criteri per l'agregació de béns o serveis dins una mateixa categoria de productes; és la naturalesa del producte el que preval en el procediment de classificació i no pas el seu origen industrial”.⁴⁶

- “Un aspecte important de les activitats característiques i connexes del turisme és que aquestes s'han d'adreçar als propis visitants; és a dir, ha d'existir un contacte directe entre el proveïdor del producte i el consumidor:
  - Per la majoria dels serveis, el productor i el venedor coincideixen; per tant, no existeix aquella restricció.
  - Tanmateix, per al cas dels béns, habitualment existeixen un o més intermediaris entre el productor del bé i el seu consumidor final”.⁴⁷
- El criteri establert per la determinació dels productes característics del turisme fa que certes activitats productives es puguin considerar com a característiques del turisme (tot i que el seu producte principal no es vengui ni exclusivament, ni

---

⁴⁶ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.25. Dos productes de naturalesa similar, encara que s'obtinguin a través de processos de producció diferents (de dues característiques d'activitats diferents) es classificarien en la mateixa categoria de producte.

⁴⁷ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.26.

principalment als turistes) perquè són molt importants en el proveïment de béns o serveis destinats al consum dels visitants. És el cas, per exemple, dels restaurants i dels serveis de transports de viatgers.

- En conseqüència, “degut a la particular naturalesa del consum turístic, que no es defineix pels productes que són objecte d'aquest consum sinó per la finalitat particular que persegueix el consumidor (un viatger que es trasllada fora del seu entorn habitual), poden existir diferències importants entre la producció de les activitats característiques del turisme en un país (o territori) i el consum turístic interior. L'abast d'aquestes diferències depèn de dos factors fonamentals:
  - del grau en què l'oferta als visitants és realitzada per productors que no pertanyen a la categoria d'activitats característiques del turisme, i
  - del grau en què l'oferta a no visitants és realitzada per productors que pertanyen a aquesta categoria”⁴⁸.
- Tal i com s'ha fet amb el cas dels béns i serveis específics del turisme, i per tal de garantir la comparabilitat internacional dels CST, la Comissió d'Estadística de les NU ha inclòs en les ja mencionades Referències Metodològiques del CST un llistat d'activitats característiques del turisme semblant a la realitzada pels productes – veure l'esquema 4.

Tanmateix, qualsevol país (o territori) que vulgui desenvolupar el seu propi llistat d'activitats específiques del turisme pot fer-ho; si bé hauria d'utilitzar com a referència la Classificació Internacional Uniforme d'Activitats Turístiques (CIUAT93) de l'OMT.

---

⁴⁸ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.30.

- Per l'elaboració de la comptabilitat per branques d'activitat (o taula input-output), el SCN93 (i el SEC95) defineix la “branca d'activitat” com a “grups d'establiments dedicats a la mateixa classe d'activitat productiva”⁴⁹.

“D'acord amb aquesta definició, el conjunt de les activitats característiques del turisme no conforma una branca d'activitat única, sinó que aquest conjunt inclou un determinat nombre de branques d'activitat (en el sentit de la CIIU). Així doncs, el CST defineix les “branques d'activitat turística” com un conjunt d'establiments l'activitat productiva principal dels quals és una activitat característica del turisme. Les branques d'activitat turístiques són el conjunt de totes les branques d'activitat característiques del turisme”⁵⁰.

---

⁴⁹ Veure: NU (1997): *ibid*, apartat 15.13. Els establiments es caracteritzen –i es classifiquen- per activitats, d'acord a l'activitat productiva principal, és a dir aquella que representa la major part del valor afegit.

⁵⁰ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.54.

3.3 Alguns casos especials

- Les Referències Metodològiques del CST aprovades per la Comissió d'Estadística de les NU en la reunió de Nova York dels dies 29 de febrer a 3 de març del 2000, considera, amb una atenció particular, alguns casos especials; en concret:
  - els serveis de les agències de viatges
  - els serveis dels tour operadors
  - els serveis proporcionats dins la llar a benefici dels seus components
  - i els serveis de provisió d'habitatge per compte propi o de forma gratuïta proporcionats per les segones residències.

3.3.1. Els serveis de les agències de viatges

- Els visitants (o potencials visitants), quan organitzen els seus viatges, utilitzen amb força freqüència els serveis de les agències de viatges. Aquestes venen gran varietat de serveis associats amb el fet de viatjar: allotjament, transport, accés a determinats serveis d'esbarjo, etc.

Les agències de viatges operen, en certa mesura, com a “minoristes” d'aquests serveis. Tanmateix, la seva funció és força diferent a la d'un minorista d'un bé (per exemple, un comerç), ja que qui atén finalment al visitant és, en darrera instància, el proveïdor del servei. Per tant, les agències de viatges faciliten informació i accés sobre els diversos serveis turístics i actuen com a intermediaris en la compra d'alguns d'aquests serveis.

- Aquest paper d'intermediari, entre els proveïdors reals dels serveis turístics i els visitants, planteja certs problemes a l'hora d'elaborar un CST:

- En primer lloc, pels serveis que presten, les agències de viatges han d'ésser considerades activitats característiques del turisme.
- En segon lloc, “el valor total pagat pels visitants per un servei turístic adquirit a través d’una agència de viatges s’haurà de dividir en dues parts: una corresponent al valor del servei de l’agència de viatges, i l’altra corresponent al valor net dels serveis turístics adquirits.

(...) Aquest tractament té unes conseqüències importants sobre el contingut precís del consum turístic (tant intern, com receptor i emissor), com es veurà més endavant”⁵¹.

3.3.2 Els serveis dels tour operators

- “Els tour operators són activitats que combinen dos o més serveis relacionats amb un viatge (transport, allotjament, menjar, entreteniment, visites guiades a punts d’interès), i les venen a través de les agències de viatges o directament als consumidors finals com un producte únic (el “paquet turístic”) i per un preu global”.⁵²

Habitualment els tour operators actuen en nom i per compte propi. Adquireixen els diversos serveis turístics als seus productors que, ulteriorment, són oferts com un producte únic i complex. També assumeixen, en la majoria dels casos, el risc amb els proveïdors dels serveis inclosos en els paquets turístics.

L’activitat dels tour operators planteja, així mateix, certs problemes en el procés d’elaboració d’un CST:

---

⁵¹ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígrafs 3.43 i 3.45. “Aquest tipus de tractament normalment exigirà una transformació de la informació estadística de base procedent de les agències de viatges i de les activitats que les utilitzen com a minoristes, per tal de generar un conjunt de dades que s’ajusta a aquest punt de vista”.

⁵² Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.46.

- Com el cas de les agències de viatges, els tour operadors constitueixen una activitat característica del turisme.
- Tanmateix, “per l'objectiu d'un CST, un paquet turístic no es pot considerar com un producte (característic) per sí mateix, degut a que aleshores els compradors d'aquests productes no estarien adquirint els serveis turístics incorporats.

En canvi, aquests figurarien com a consum intermedi dels tour operadors i, per tant, perdrien la seva relació directa amb els visitants. En conseqüència, els serveis turístics –comercialitzats d'aquesta manera– no es consideraria que són adquirits pels visitants, i la proporció de serveis turístics en el seu consum resultaria infravalorada. Això, a més, podria impedir una adequada classificació de les activitats que els produeixen, perquè la seva producció no es consideraria característica del turisme”⁵³.

“En conseqüència, un CST ha de considerar tots els components d'un paquet turístic (inclòs el valor del servei del propi tour operador) com serveis adquirits directament pels visitants”⁵⁴. Això suposa una valoració “neta” dels paquets turístics, com és veurà en el proper apartat.

3.3.3. Els serveis proporcionats dins la llar a benefici dels seus components

- Pel que fa als serveis proporcionats dins de la llar a benefici dels seus components, el CST adopta els mateixos criteris metodològics que el SCN93.

“El concepte de producció emprat en el SCN93 (i en el SEC95) no inclou cap servei proporcionat per una llar per al benefici dels seus propis membres. Al

⁵³ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.49.

⁵⁴ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.50. “Els tour operadors es consideren com un determinat tipus de minorista de serveis turístics. El valor del servei es calcularia (igual al seu marge brut) com la diferència entre el que el tour operador obté per la venda dels paquets turístics i els costos que suposen els seus components (inclosa la comissió acordada a les agències de viatges que venen els paquets turístics al públic).

respecte, només hi ha dues excepcions: la provisió de serveis per part dels habitatges ocupats pels seus propietaris i la producció de serveis domèstics duts a terme per personal remunerat”.⁵⁵

Llevat dels serveis de provisió d'habitatge, “respecte als serveis prestats gratuïtament per una llar als visitants (membres d'una altra llar) no es registra cap servei important. Tanmateix, l'increment en el consum de la llar que resulta de la compra de béns necessaris per proveir aquests serveis, o bé la compra directa de serveis a benefici del visitant (per exemple, una invitació a un restaurant o a un espectacle) s'enregistra (quan això sigui factible) com una transferència en espècie i, per tant, com una part del consum dels visitants”.⁵⁶

3.3.4 Els serveis de provisió d'habitatge per compte propi o de forma gratuïta proporcionats per les segones residències

- “En el SCN93 (i en el SEC95) un servei de provisió d'habitatge per compte propi s'associa amb la propietat d'un habitatge ocupat pel seu propietari, tant com una activitat de producció, com la producció i el consum d'un servei específic”⁵⁷. El SCN93 (i el SEC95) recomana imputar un servei de provisió d'habitatge per compte propi per tots els habitatges ocupats pels seus propietaris. Aquesta situació afecta tant als habitatges principals, com a les segones residències i, en particular, a les segones residències amb finalitats turístiques (per compte propi o proporcionades de forma gratuïta als visitants).

En conseqüència en el CST:

---

⁵⁵ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 2.69. Per tant, un CST “no considera com producció ni com consum la prestació de serveis de transport de la família per compte propi (per exemple, dur en cotxe a la família a un destí fora de l'entorn habitual), o el servei que resulta de la preparació de menjars (per exemple, preparar i servir, per compte propi, menjars a la família durant un viatge amb allotjament).

⁵⁶ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 2.70.

⁵⁷ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.34.

- “S’ha d’assignar una activitat turística específica a la propietat d’un segona residència utilitzada principalment per finalitats turístiques (i, per tant, es produeix el corresponent servei de provisió d’habitatge turístic que és consumit pels visitants”)⁵⁸.
- “S’ha d’imputar un servei de provisió d’habitatge, tant com una activitat de producció per al propietari, com una activitat de consum per part del visitant”⁵⁹.

---

⁵⁸ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 3.35. “L’activitat específica és d’una classe peculiar, doncs la mera propietat d’una segona residència per finalitats turístiques per compte propi genera un servei turístic i un consum equivalent; no és necessària cap visita a aquest habitatge per part d’algú per a generar el servei, perquè, com per qualsevol habitatge per compte propi, el flux del servei proporcionat depèn únicament de l’existència de l’habitatge (i no de qualsevol qualitat del visitant).

⁵⁹ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígraf 2.72. “Un visitant podria ser un nombre de la unitat familiar o d’una altra llar que rep aquest servei de forma gratuïta. El servei forma part de l’oferta turística i del consum del visitant. No obstant, cal recordar que el consum d’aquests serveis ha de tenir lloc fora de l’entorn habitual”.

3.4 Valoració neta

- Tot i que hi ha certes diferències formals entre les taules del CST i les del sistema de comptes nacionals (SCN93-SEC95), aquestes són degudes essencialment a diferències en la presentació de la informació, i no tant a diferències en els conceptes.

“En conseqüència, l'elaboració d'un CST d'un país (o d'un territori) exigeix (...) no només un conjunt bàsic de procediments de recollida directa de dades, sinó també una transformació de la informació existent en els Comptes Nacionals cap a una orientació turística incorporada en el CST.

Aquesta informació consisteix en:

- L'obtenció de dades sobre béns i serveis i activitats específics del turisme (a partir de les bases de dades emprades per les matrius d'origen i destí dels Comptes Nacionals).
- La transformació dels paquets turístics, partint de la seva valoració bruta, a la valoració neta requerida per un CST.
- La diferenciació del valor dels serveis de les agències de viatges a partir dels costos dels serveis en que incorren (essencialment, transport, paquets turístics i allotjament) per tal de considerar de forma consistent els serveis de les agències de viatges com una part de les branques d'activitat turística d'un país (...).
- El desglossament del valor dels béns adquirits pels visitants entre valor bàsic d'aquests béns i marges de distribució.
- La identificació de les diferents components del consum dels visitants (especialment, el consum en efectiu per part dels visitants i les transaccions en espècie), diferenciant-les del consum dels no-visitants.

- Finalment, una doble classificació de les despeses turístiques de negocis: com una component del consum dels visitants quan es fa referència a l'equilibri entre origen i destí; i com a cost de producció de les activitats productives quan es descriuen aquests processos i es determinen el Valor Afegit Turístic i el Producte Interior Brut Turístic”.⁶⁰
- D'aquestes transformacions de la informació bàsica quatre d'elles –l'ús de les diferents classificacions per productes i per activitats, l'obtenció dels marges a partir del valor dels béns adquirits pels visitants, la identificació dels diferents elements del consum dels visitants i la doble classificació de les despeses turístiques de negocis– només tenen efecte formal en les taules convencionals dels comptes nacionals (això significa que els desglossaments dels totals per productes i activitats es poden veure modificats però no pas els imports totals).

En canvi, la valoració neta dels paquets turístics i l'obtenció dels serveis de les agències de viatges sí tenen conseqüències importants sobre els imports i les classificacions dels diversos fluxos dins de les diferents components del consum dels visitants, com es comenta seguidament.

3.4.1. Valoració neta dels serveis dels tour operadors

- En un CST els serveis que presten els tour operadors s'ha de valorar en termes nets. Com ja s'ha dit abans, aquesta pauta resulta de l'obligació d'un tractament consistent entre els serveis turístics que els visitants adquireixen directament i aquells (d'una mateixa classe) que adquireixen a través dels tour operadors (especialment, en forma de paquets turístics).

---

⁶⁰ Veure: NU-EUROSTAT-OCDE-OMT (2000): *ibid*, epígrafs 4.11 i 4.12.

Aquesta forma de valoració neta té unes conseqüències importants sobre la determinació del consum dels visitants. Així es poden distingir cinc casos particulars en funció de les característiques del visitant i la residència del tour operador:

- En el cas d'un visitant resident que viatja dins del territori econòmic del país de referència que adquireix un paquet turístic a un tour operador resident, totes les components d'aquest paquet (inclòs el servei del tour operador) forma part del consum turístic intern.⁶¹
- En el cas d'un visitant resident que vol viatjar fora del territori econòmic del país de referència i que adquireix un paquet turístic a un tour operador resident cal considerar dues situacions diferenciades:
  - les components del paquet turístic que són produïdes interiorment (inclosos els serveis del tour operador i de les agències de viatges que venen el paquet) formen part del consum turístic intern;
  - la resta de components no produïdes internament, formen part del consum turístic emissor.
- En el cas d'un visitant resident que vol viatjar fora del territori econòmic del país de referència i que adquireix un paquet turístic a un tour operador no resident, també cal tenir present dues situacions diferents:
  - les components del paquet turístic produïdes interiorment (inclosos els serveis de les agències de viatges residents que venen aquest paquet) forma part del consum turístic intern;
  - la resta de components, no produïdes interiorment (inclosos els serveis del tour operador) formen part del consum turístic emissor.

---

⁶¹ El desglossament d'aquest paquet turístic no té conseqüències sobre el valor total assignat al consum del visitant abans i després d'aquest desglossament.

- En el cas d'un visitant no resident que viatja dins del territori econòmic del país de referència i que compra un paquet turístic a un tour operador resident, cal diferenciar dues situacions:
  - les components del paquet turístic produïdes interiorment (inclosos els serveis del tour operador) formen part del consum turístic receptor;
  - la resta de components no produïdes internament (inclosos els serveis de les agències de viatges no residents que venen el paquet turístic), no s'inclouen en el CST (perquè es tracta de transaccions entre no residents).

- Finalment, en el cas d'un visitant no resident que viatja dins del territori econòmic del país de referència i adquireix un paquet turístic a un tour operador no resident, cal considerar també dues situacions:
  - les components del paquet turístic interiorment formen part del consum turístic receptor;
  - la resta de components del paquet no produïdes interiorment (inclosos els serveis del tour operador i de les agències de viatges no residents que venen el paquet turístic) s'exclouen del càlcul del consum dels visitants (perquè es tracta de transaccions entre no residents).

3.4.2 Valoració neta dels serveis de les agències de viatges

- La valoració neta dels serveis de les agències de viatges també té conseqüències en la determinació del consum dels visitants; es poden considerar tres situacions diferents:
  - En el cas d'un visitant resident que vol viatjar dins del territori econòmic del país de referència i adquireix un servei a través d'una agència de viatges també

resident, totes les components del servei (inclòs el de la pròpia agència) formen part del consum turístic intern⁶².

- En el cas d'un visitant resident que vol viatjar fora del territori econòmic del país de referència i adquireix un servei a través d'una agència de viatges també resident, cal considerar dos casos:
  - el valor net de les components dels serveis produïts internament (inclòs el servei de la pròpia agència de viatges) forma part del consum turístic intern;
  - el valor net de la resta de les components dels serveis, no produïdes interiorment, formen part del consum turístic emissor.

- Finalment, en el cas d'un visitant no resident que adquireix un servei a través d'una agència de viatges no resident també cal considerar dos casos:
  - el valor net de les components dels serveis produïdes interiorment, forma part del consum turístic receptor;
  - la resta de les components (no produïdes internament), inclosos els serveis de l'agència de viatges, s'exclouen del càlcul del consum dels visitants (perquè es tracta de transaccions entre no residents).

---

⁶² En el valor del servei turístic adquirit està descomptat el valor del servei de les agències de viatges.

4.) El sistema de comptes

- Hom proposa que el Compte Satèl·lit del Turisme de Catalunya estigui estructurat en els següents vuit grups de taules. Aquest sistema de comptes respón als criteris exposats per la Comissió d'Estadística de les NU, en les ja mencionades *Referències Metodològiques* del CST, i recull també les indicacions contingudes en el document de l'INE “*La Cuenta Satélite del Turismo en España: Metodología i Primeras Estimaciones (1996-1999)*”

1. Consum turístic interior per productes i components.
  - 2.a. Consum del turisme emissor per productes: a la resta d'Espanya i a la resta del món.
  - 2.b. Saldo de la despesa dels fluxos turístics de Catalunya amb la resta d'Espanya i la resta del món.
3. Formació bruta de capital de les branques d'activitat característiques i del conjunt de les branques no característiques.
  - 4.a. Detall de la producció de les branques d'activitat característiques i del conjunt de les branques no característiques.
  - 4.b. Producció, consums intermedis i valor afegit brut de les branques d'activitat característiques i del conjunt de les branques d'activitat no característiques.
  - 4.c. Detall dels consums intermedis i del valor afegit brut de les branques d'activitat característiques i de les branques d'activitat no característiques.
- 5.a. Oferta interior i consum turístic interior: ràtios turístics per productes i branques d'activitat.
- 5.b. Oferta interior i consum turístic interior: consums intermedis i valor afegit brut de les branques d'activitat característiques i de les branques d'activitat no característiques.
6. Ocupació de les branques d'activitat característiques i del conjunt de les branques d'activitat no característiques.
7. Indicadors no monetaris del turisme.

- 8.a. Efectes (directes i indirectes) de la despesa turística sobre la producció.
- 8.b. Efectes (directes i indirectes) de la despesa turística sobre el valor afegit brut.
- 8.c. Efectes (directes i indirectes) de la despesa turística sobre l'ocupació.

Seguidament, es descriu l'estructura d'aquestes taules i el seu contingut bàsic.⁶³

---

⁶³ En l'annex d'aquest document s'inclou, també, la descripció de les taules que figuren en les *Referències Metodològiques* de la Comissió d' Estadística de les NU.

4.1. Consum turístic interior per productes i components

- La primera de les taules de la CST que hom proposa és la taula de (despesa de) consum interior dels visitants.

Aquesta taula presenta la magnitud del consum turístic interior total, desglossat per cadascun dels grups de productes característics del turisme (i, de forma agregada, pel conjunt dels productes no característics).

- El consum turístic interior total equival a la suma de:
  - El consum turístic receptor (de la resta d'Espanya i de la resta del món)
  - El consum turístic final de les llars residents en el territori (o consum intern)
  - El consum intermedi turístic (o despeses turístiques de negocis), i
  - La despesa turística de les Administracions públiques

Aquest desglossament del consum turístic interior total es pot mostrar en una única taula (tal com ho fa l'INE) – veure la **taula 1** adjunta-, o pot donar lloc a quatre (sub)taules diferenciades (com en la proposta de la Comissió d'Estadística de les NU, en les ja mencionades *Referències Metodològiques del CST*).⁶⁴

---

⁶⁴ La proposta de taules d'aquesta Comissió d'Estadística de les NU figuren en l'apartat 3 de l'Annex a aquest document. En les taules de consum del turisme receptor, de consum intern i de consum interior (taules 1, 2 i 4, respectivament) es fa un desglossament de la despesa entre turistes i excursionistes (o visitants de dia). En

les condicions actuals de la informació de base és, no obstant, molt difícil arribar a estimar, amb prou garanties, la magnitud de despesa en consum dels excursionistes.

Taula 1.
Consum turístic interior per productes i components

Productes	Consum turístic interior				
	Consum turístic receptor de la resta d'Espanya (1)	Consum turístic receptor de la resta del món (2)	Consum turístic de les llars residents dins del territori (3)	Despesa en consum turístic de les AAPP (4)	Total de consum turístic interior (5)=(1)+(2)+ (3)+(4)
Productes característics					
1. Serveis d'allotjament					
2. Restaurants i similars					
3. Transport de viatgers					
4. Serveis d'agències de viatges					
5. Serveis annexos al transport					
6. Lloguer d'elements de transport					
7. Serveis culturals, de lleure i esportius					
8. Serveis turístics no destinats a la venda de les AAPP					
Total de productes característics					
Total de productes no característics					
Total a preus bàsics					

Despesa de consum turístic receptor

- Per l'estimació de la despesa de consum turístic receptor, les fonts d'informació bàsiques són:
  - La *Encuesta de Gasto Turístico en España* (EGATUR) que té com a objectiu mesurar la despesa realitzada pels visitants no residents (i també pels residents en els seus viatges a l'estranger). EGATUR és una enquesta de periodicitat mensual que obté informació dels visitants no residents quan aquests abandonen el territori espanyol, i dels residents espanyols quan aquests tornen al país. És una operació en fronteres que es realitza aprofitant la infraestructura, procediments i univers de la *Encuesta de Movimientos Turísticos en Fronteras* (FRONTUR), que proporciona, així mateix, el marc d'elevació de la informació mostral.

L'estructura dels qüestionaris permet obtenir informació sobre:

- Característiques generals del viatge i del viatger (motiu del viatge o visita, freqüència de les visites, tipus d'allotjament, forma d'organització del viatge, grandària del grup turístic, activitats realitzades, grau de satisfacció del viatge i fidelitat del turista en les seves visites a Espanya).
- Despeses realitzades en el país d'origen que es desglossen en diferents tipus de productes (transport, allotjament, lloguer de cotxe, altres).⁶⁵
- Despeses realitzades a Espanya, desglossades en els següents productes: transport (privat o públic), allotjament (amb desglossament segons règim), despeses en bars, restaurants, cafès, compres de comestibles o begudes en comerç, lloguer d'automòbil, altres despeses (excursions, espectacles, compres, museus).

---

⁶⁵ Igualment, es sol·licita informació sobre la forma d'organització del viatge, si el viatger ha vingut o no amb paquet turístic. En el cas que el visitant hagi contractat un paquet turístic, s'inclouen diverses preguntes que permeten analitzar diferents aspectes necessaris per la seva medició econòmica: components del paquet, preu mitjà, preguntes sobre el transport dins del paquet, etc.

- Un bloc sobre els mitjans de pagament emprats en el viatge (targetes, diner en efectiu, xecs, etc.).
- Un bloc sobre la distribució de la despesa turística.⁶⁶

Despesa de consum intern

- La *Encuesta Continua de Presupuestos Familiares* (ECPF), en la qual la població investigada està constituïda pel conjunt de llars que resideixen en habitatges familiars principals en tot el territori nacional. Les variables incloses a l'ECPF abasten tant els ingressos de les llars, com les seves despeses de consum (que inclouen tant les compres efectuades en forma monetària, com l'autoconsum, les remuneracions en espècie i els lloguers imputats).⁶⁷

Des de la perspectiva de l'elaboració del CST és rellevant un gran nombre de preguntes del qüestionari de la ECPF sobre l'atribució de la despesa realitzada per tipus de territoris de compra, distingint cinc categories:⁶⁸

- Entorn habitual
- Territori nacional en viatge realitzat per motiu de treball
- Territori nacional en viatge realitzat per altres motius
- Estranger en viatge realitzat per motiu de treball
- Estranger en viatge realitzat per altres motius

Per altra banda, la ECPF compta amb un quadern de “recordatori de despeses en viatges i vacances” que introdueix un petit desglossament de les despeses que poden ser més significatives en aquesta mena de desplaçaments. Fan

---

⁶⁶ Està previst també un desglossament per productes dels excursionistes.

⁶⁷ Totes aquestes despeses es classifiquen d'acord amb la classificació de despesa de consum (COICOP/HES).

⁶⁸ Aquest bloc de preguntes fou introduït el segon trimestre de 1998. Tanmateix, aquest desglossament no s'inclou en totes les partides de l'ECPF, per exemple en el cas de les preguntes relacionades amb “lloguers” i “serveis mèdics i hospitalaris”.

referència a despeses efectuades associades a vacances o viatges sempre que es pernocti més de tres nits consecutives fora de la llar. El desglossament de despeses fa referència a: combustibles, restaurants, esmorzars en cafès, bars, etc., i altres despeses en aquests establiments, etc.⁶⁹

- Aquesta darrera font estadística és també la base informativa més important per l'estimació de la despesa de consum turístic de les llars residents dins del territori (o consum intern), a la qual cal afegir la informació dels fluxos de viatgers i indicadors globals de la *Encuesta de Movimientos Turísticos de los Españoles* (FAMILITUR).⁷⁰

Segons suggereix l'INE⁷¹, per l'estimació d'aquest consum intern cal distingir tres grups de productes:

- Un grup de productes (característics) turístics, en els que es pot partir de les estimacions d'oferta per obtenir les estimacions de demanda, perquè la definició i els procediments d'estimació emprats permeten establir algunes hipòtesis sobre la part consumida per les llars que tenen un destí turístic; és el cas dels següents productes: allotjament en establiments hotelers i similars, agències de viatge i transport de passatgers (especialment en els modes aeri i per carretera).
- Un segon grup de productes en què es pot emprar una matriu de fluxos d'origen/destí dels viatges; aquest grup abasta les despeses de restauració

---

⁶⁹ Aquesta informació només s'utilitza en la ECPF com a mitjà auxiliar de depuració i comprovació de resultats.

⁷⁰ FAMILITUR quantifica i caracteritza els viatges amb pernoctació dels espanyols. Aquesta enquesta no considera, doncs, el volum d'excursionisme (desplaçaments sense pernoctació). Sí que considera, tanmateix, una àrea bàsica per el CST com és l'ús com a l'allotjament amb finalitats turístiques de la segona residència. Aquesta enquesta també recull dades sobre els viatges organitzats amb paquets turístics i sobre la despesa dels viatges realitzats amb paquet turístic, així com sobre la despesa total feta a Espanya. FAMILITUR subministra, igualment, informació sobre el motiu dels viatges, cosa que permet quantificar quin és el volum de viatges dels espanyols per motius de negocis.

⁷¹ Veure: INE (202): *La Cuenta Satélite del Turismo de España: Metodología y Primeras Estimaciones* (1996-1999), pp. 52 i 53.

turística i el consum de benzina per a l'ús de l'automòbil amb finalitats turístiques.

- Finalment, per la resta dels productes (característics i no característics) del turisme, es poden utilitzar els percentatges de despesa fora de l'entorn habitual que s'obtenen de l'ECPF.
- Les despeses turístiques de negocis són totes les despeses produïdes per desplaçaments per aquest motiu (i que són assumides per les empreses per a les quals es realitza el desplaçament). S'inclou en aquest concepte tant en consum dels visitants d'empreses com de les Administracions públiques i de les institucions privades sense afany de lucre (IPSAL).

Aquest consum no es considera despesa de consum final efectiu de les llars. Es considera, en canvi, un consum intermedi de les empreses, que forma part del procés de producció d'un bé o un servei.⁷²

- En aquest cas, les fonts estadístiques principals per estimar aquesta categoria de despeses són de dos tipus:
  - En cas que es disposi d'elles – com presumiblement serà el cas del CST de Catalunya-, de les taules d'origen/destí del marc input-output, en el qual s'han identificat els productes característics del turisme.
  - No obstant, aquestes dades cobreixen la totalitat de les despeses de les empreses (en les quals hi ha incloses tant les vinculades al “turisme”, com les que no tenen vinculació amb ell – per exemple, despeses de menjars

---

⁷² En el cas de les administracions públiques i les IPSAL, les transaccions es registren de forma diferent, ja que, per conveni, la Comptabilitat Nacional estima la seva producció mitjançant la suma dels seus costos, que es consideren com a consum final de les Administracions públiques i de les IPSAL. Tanmateix, els pagaments dels empresaris de sous en espècie (o en efectiu) no forma part del consum intermedi de les empreses, sinó que es considera com a remuneració dels assalariats.

d'empresa o de lloguer de vehicles no relacionats amb el turisme). Per això, cal emprar fonts addicionals d'informació.

Entre aquestes fonts específiques cal destacar els mòduls específics de despesa de viatge en les enquestes econòmiques anuals de l'INE i altres organismes:

- Per les activitats industrials (inclòs el sector energètic) es disposa del mòdul específic introduït en la *Encuesta Industrial de Empresas* de l'INE.
  - Per la construcció, hi ha el mòdul específic de despesa de viatge en la *Encuesta de la Estructura de la Construcción*.
  - Per les activitats de serveis, cal considerar les preguntes específiques sobre aquestes qüestions que conté la *Encuesta de Servicios de Mercado* de l'INE.⁷³
- Així mateix, la *Encuesta Continua de Presupuestos Familiares* conté també informació útil per avaluar les despeses turístiques de negocis. Com ja s'ha esmentat, el qüestionari de l'ECPF inclou un conjunt de preguntes sobre la distribució de la despesa realitzada per tipus de territori de compra (entre els quals hi ha el territori nacional en viatge realitzat per motiu de treball i l'estranger, així mateix, en viatge realitzat per raons de feina).

Despesa turística de les Administracions Públiques

- Finalment, la despesa turística de les Administracions públiques inclou la part del consum col·lectiu que es destina a finalitats exclusivament turístiques (i que, per definició, només poden realitzar aquelles Administracions).
- El SEC 95 defineix el sector institucional d'Administracions Públiques (AAPP) com “el conjunt de totes els unitats institucionals la producció de les quals es destina al

---

⁷³ També hi ha disponibles fonts complementàries en referència a certs sectors, com és el cas del sector d'institucions financeres i del sector d'Administracions públiques.

consum individual i col·lectiu. Les unitats institucionals incloses en aquest sector són, doncs, les següents:

- Els organismes de les AAPP, que subministren béns i serveis no destinats al mercat a la comunitat.
- Les IPSAL que són productores de béns i serveis no destinats a mercat i que estan controlades i finançades per les AAPP.
- Les unitats institucionals que tenen com a activitat principal proporcionar prestacions socials. Addicionalment, s'ha de complir que la responsabilitat de la gestió d'aquestes unitats correspongui a les AAPP i que s'obligui a determinats grups de població a participar en el sistema o a pagar cotitzacions.⁷⁴

Els serveis de consum col·lectiu únicament poden ser subministrats per les AAPP, tenint per tant la consideració de “producció no destinada al mercat”. Per conveni, la valoració d'aquest tipus de producció ha de fer-se – segons el SEC95- pels costos totals de producció, que són la suma de:

- Els consums intermedis
- La remuneració d'assalariats
- El consum de capital fix
- Els altres imports sobre la producció menys les altres subvencions a la producció

A la qual cal restar-li els ingressos obtinguts per la producció de mercat de les AAPP (o “vendes residuals”).

- Tanmateix el problema principal en aquest àmbit és delimitar quina part de les despeses públiques es poden considerar “turístiques”.

---

⁷⁴ Veure: INE (2002): *ibid.* Pp. 56-57. El sector d'AAPP es divideix en els subsectors següents: Administració central, Comunitats Autònomes, Corporacions locals i Administracions de la Seguretat Social.

Certament, en la majoria de països el sector públic juga un paper essencial en la promoció i desenvolupament de l'activitat turística. Aquest paper té un camp d'aplicació, sens dubte, molt ampli: des de la inversió en infraestructures turístiques, al desenvolupament d'una normativa sobre turisme i per la conservació del medi ambient i el patrimoni cultural, a l'elaboració d'estadístiques i/o estudis d'impacte turístic, etc.

Donades les dificultats actuals per establir, amb prou rigor, totes les categories de despeses turístiques de l'Administració pública (en els seus diferents nivells de competències), la pròpia Comissió d'Estadística de les NU proposa que, l'estimació d'aquestes despeses sigui "...un exercici estadístic d'utilitat, que no s'utilitzarà, per ara, per a comparacions internacionals". Com a punt de partida, es poden considerar les següents funcions associades al turisme que realitzen les AAPP⁷⁵:

- Promoció turística
  - Coordinació i planificació general relativa a temes de turisme
  - Elaboració de les estadístiques i d'informació bàsica del turisme
  - Administració de les oficines d'informació
  - Control i regulació dels establiments en contacte amb els existents
  - Control específic dels visitants residents i no residents
  - Servei de protecció civil relativa a la protecció dels visitants
  - Altres serveis
-
- En la metodologia del Compte Satèl·lit del Turisme a Espanya, l'INE suggereix adoptar la COFOG com a punt de partida per dur a terme – en una primera aproximació– l'estimació d'aquestes despeses turístiques de les AAPP.
-

La COFOG és una classificació aprovada per les NU que té per objecte assignar les transaccions individuals de les unitats de les Administracions públiques a la funció a la qual corresponen aquelles transaccions; això significa que, a cada adquisició, pagament de salaris, transferència o qualsevol altra despesa realitzada per les AAPP, se li assignarà un codi de la COFOG d'acord amb la funció a la qual correspongui.⁷⁶

- No obstant, la classificació COFOG té una limitació important per l'elaboració de la CST: la seva escassa desagregació. En ella, només existeix una funció específicament vinculada al turisme, que és la 04.7.3 “Assumptes i serveis del turisme”. Aquesta funció està definida a partir de les següents activitats:
  - L'administració d'assumptes i serveis de turisme; la promoció i desenvolupament de turisme; relacions amb els sectors de transports, hotels, restaurants i altres indústries que es beneficien de la presència de turistes.
  - El funcionament d'oficines turístiques en el territori i l'estranger; l'organització de campanyes de publicitat, fins i tota producció i difusió de literatura promocional i similar.
  - L'elaboració i publicació d'estadístiques de turisme.

Així mateix, el control específic dels visitants residents i no residents forma part de l'epígraf 01.1.3 “Assumptes externs”, i els serveis de protecció civil a la protecció dels visitants de l'epígraf 03.1.0 “Serveis de policia”.

---

⁷⁵ Per a cadascuna d'aquestes funcions es recomana informació detallada per a cadascun dels subsectors fonamentals de les AAPP: Administració central, Comunitats autònomes i Corporacions locals.

⁷⁶ No obstant, en la majoria dels casos no és possible utilitzar les transaccions individuals com unitats de classificació. Per això, s'assignen codis de la COFOG a totes les unitats de les AAPP, i a totes les despeses (excepte les transferències i adquisicions d'actius) corresponents a una determinada unitat s'assignaran al codi de la COFOG d'aquesta.

- En el cas de la CST d'Espanya, l'INE utilitza les *Cuentas de las AAPP*, que publica la *Intervención General de la Administración del Estado* (IGRE), en les quals s'inclou la distribució dels usos que componen els comptes econòmics de les AAPP consolidades i per agents, d'acord amb la COFOG.

Ara bé, aquesta font té una limitació: la COFOG ha estat objecte d'una revisió recent (la darrera versió fou aprovada a principis de l'any 2001) per adequar-la al nou marc comptable SCN93/SEC95. Això dificulta l'obtenció d'una sèrie temporal prou llarga.

4.2. Despesa de consum del turisme emissor

- La segona taula que hom proposa – la **taula 2a** – és la taula de (despesa de) consum emissor.

El consum turístic emissor inclou, com ja s'ha dit, el consum de visitants residents fora del territori econòmic del país de referència (en aquest cas, de Catalunya).

L'estructura de la taula és semblant a l'anterior: en files figura el desglossament de productes (turístics) característics i – de manera agregada- el conjunt dels productes (turístics) no característics; per columnes, en canvi, la despesa de consum dels visitants residents es desglossa segons aquesta hagi estat realitzada a la resta d'Espanya o a la resta del món.

- Per a estimar aquestes despeses, hom pot utilitzar, essencialment, EGATUR i, complementàriament, l'ECPF. FRONTUR, com en el cas de l'estimació del consum turístic receptor, serveis com a marc d'elevació de la informació mostral.
- Complementàriament, hom pot elaborar una **taula 2b** que permet presentar el saldo entre el turisme receptor i el turisme emissor de Catalunya amb la resta d'Espanya i amb la resta del món.

Taula 2a
Consum emissor per productes: a la resta d'Espanya i a la resta del món

Productes	Consum turístic emissor		
	Consum turístic emissor a la resta d'Espanya (1)	Consum turístic emissor a la resta del món (2)	Total de consum turístic emissor (3)=(1)+(2)
Productes característics			
1. Serveis d'allotjament			
2. Restaurants i similars			
3. Transport de viatgers			
4. Serveis d'agències de viatges			
5. Serveis annexos al transport			
6. Lloguer d'elements de transport			
7. Serveis culturals, de lleure i esportiu			
8. Serveis turístics no destinats a la venda de les AAPP			
Total de productes característics			
Total de productes no característics			
Total a preus bàsics			

Taula 2b**Saldo dels fluxos turístics de Catalunya amb la resta d'Espanya i amb la resta del món**

	Despesa turística
(1) Turisme receptor de la resta d'Espanya	
(2) Turisme emissor a la resta d'Espanya	
(3) = (1) - (2) Saldo	
(4) Turisme receptor de la resta del món	
(5) Turisme emissor a la resta d'Espanya	
(6) = (4) - (5) Saldo	
(7) = (1) + (4) Turisme receptor total	
(8) = (2) + (5) Turisme emissor total	
(9) = (3) + (6) Saldo total	

4.3. Formació Bruta de Capital Fix del turisme

- Les taules de demanda de la CST es completen amb la **taula 3** de Formació bruta de capital fix (FBCF) de les branques d'activitat (turístiques) característiques i de la resta de branques d'activitat.

En aquesta taula, com en les anteriors, les files fan referència a cadascuna de les branques d'activitat característiques del sector turístic, a més – de forma agregada – de la resta de les branques d'activitat (no característiques) de l'economia. En canvi, com a capçalera de cada columna de la taula figuren els productes en els quals es concreta la formació de capital. Aquests productes – seguint el nivell de desglossament que proposa l'INE- són:

- *Productes industrials*
  - Mitjans de transport
    - Vehicles de motor
    - Material ferroviari
    - Construcció naval
    - Construcció aeronàutica
  - Altres béns d'equipament
- *Obres d'edificació*
  - Habitatges
  - Edificis no residencials
  - Altres construccions
- *Altres productes*

Taula 3

Formació bruta de capital fix de les branques d'activitat característiques i del conjunt de les branques d'activitat no característiques

Branques d'activitat	PRODUCTES FBCF												
	Vehicles de motor (1)	Material ferroviari (2)	Construcció naval (3)	Construcció aeronàutica (4)	Total mitjans de transport (5)=(4)+(3)+ (2)+(1)	Altres béns d'equipament (6)	Productes industrials (7)=(5)+(6)	Habitatges (8)	Edificis no residencials (9)	Altres construccions (10)	Obres d'edificació (11)=(8)+ (9)+(10)	Altres productes (12)	Total (13)=(7)+ (11)+(12)
1. Hotels i similars													
2. Restaurants i similars													
3. Transport de viatgers per carretera													
4. Transport per ferrocarril													
5. Transport marítim de passatgers													
6. Transport aeri													
7. Agències de viatge													
8. Serveis annexos al transport													
9. Lloguer de vehicles													
10. Activitats culturals de lleure i esportives													
11. Altres serveis no destinats a la venda													
Total de branques característiques													
Total de branques no característiques													
Total													

Nota:

L'estimació de la FBCF corresponent a la branca d'Activitats de lloguer immobiliari s'inclou en el total de les branques d'activitat no característiques

- Com assenyala l'INE⁷⁷, pel que fa a la FBCF, el CST segueix un esquema semblant a l'emprat per determinar els altres components de la demanda (singularment, el consum turístic):
  - En primer lloc, cal identificar aquells béns de capital que tenen una incidència més gran en la prestació de serveis (o en la provisió de béns) als turistes. En aquest sentit, hom pot distingir dos tipus de despeses (atenent a les característiques d'aquells béns de capital):
    - La despesa en béns de capital efectuada per les anomenades branques característiques del sector turístic (hotels, restaurants, transport, agències de viatge,...)
    - Les infraestructures d'ús col·lectiu (carreteres, aeroports, estacions de ferrocarril, museus i altres béns culturals, etc.).Aquests productes FBCF es poden classificar en els epígrafs esmentats en l'apartat anterior.
  - En segon lloc, un cop identificats aquests actius, cal delimitar la “proporció” de la inversió en aquests béns de capital que estaria relacionada amb la demanda turística.
- Tant la Comissió d'Estadística de les NU com el propi INE reconeixen que cap d'aquestes dues tasques és senzilla. Ambdues estan subjectes a problemes conceptuals i estadístics.⁷⁸

---

⁷⁷ Veure: INE (2002): *ibid.*, pp.64 a 67.

⁷⁸ “Resulta difícil – diu la Comissió d'Estadística de les UN- identificar els béns de capital i l'adquisició o producció d'aquells que estan relacionats amb les necessitats dels visitants perquè es pugui qualificar com a Formació Bruta de Capital Fix turística. (...) Un cop identificades aquestes partides de la Formació Bruta de Capital Fix turística que tenen algun tipus de relació amb l'oferta de turisme, establir la intensitat dels usos relacionats amb aquesta oferta (la qual cosa podria facilitar la informació per establir la proporció turística d'aquesta partida) presenta encara més dificultats”.

“Si es té una matriu de FBCF per productes i per branques, com és el cas d'Espanya – diu l'INE- la part vinculada al turisme es podria obtenir (de manera senzilla) aplicant a la matriu el mateix percentatge de la producció turística; és a dir, assumint que la proporció de la inversió turística sobre el total de la inversió és idèntica a la proporció de la producció turística respecte al total de la producció. En definitiva, com que no existeix una solució òptima, es proposa una alternativa molt pragmàtica (i senzilla), basada en la resta de càlculs efectuats en el CST. Naturalment, el punt feble d'aquest procediment des d'un punt de vista conceptual és l'eventual falta de relació entre la despesa en FBCF i la rellevància del turisme en un període determinat. No obstant, no hi ha, hores d'ara, cap altra possible solució, i aquesta proposta pragmàtica podria considerar-se inicialment per elaborar el CST”.

Tanmateix, tant les dificultats pràctiques com conceptuais en la mesura de la FBCF turística ha fet que l'Organització Mundial del Turisme hagi relegat aquesta operació a un paper secundari dins el CST, fins que la base estadística i la metodologia d'estimació d'aquesta magnitud hagin millorat significativament.

4.4. La descripció de l'oferta turística

- L'oferta turística es pot descriure mitjançant les tres taules següents:
  - La **taula 4a**, que descriu amb detall la producció de les branques d'activitat característiques del turisme i del conjunt de les branques no característiques. Aquesta taula té un format semblant a la taula d'origen del marc input-output (del qual n'és – de fet - una part).

En columnes, figuren les branques d'activitat característiques del sector turístic i, de forma agregada, el conjunt de les branques no característiques. En canvi, en files hi ha els productes turístics característics i, així mateix, el conjunt dels productes no característics d'aquest sector.

La taula, doncs, permet visualitzar les produccions principal i secundària de cadascuna de les branques d'activitat considerades.

- La **taula 4b** permet observar les magnituds totals de producció, de consums intermedis i de valor afegit brut de cadascuna de les branques d'activitat característiques i, també, del conjunt de les branques d'activitat no característiques.
- Finalment, la **taula 4c** desglossa amb més detall els consums intermedis i el valor afegit brut de cadascuna de les branques d'activitat característiques del sector turístic i del conjunt de les branques no característiques.

Taula 4a Detall de la producció de les branques d'activitat característiques i del conjunt de les branques no característiques

Productes	BRANQUES D'ACTIVITAT												Total de branques característiques (13)	Total de branques no característiques (14)	Total (15)= (13)+ +(14)	
	Hotels i similars (1)	Activitats de lloguer immobiliari (2)	Restaurants i similars (3)	Transports de viatgers per carretera (4)	Transport per ferrocarril (5)	Transport marítim de passatgers (6)	Transport aeri (7)	Agències de viatge (8)	Annexos al transport (9)	Lloguer de vehicles (10)	Activitats culturals de lleure i esportives (11)	Altres serveis no destinats a la venda (12)				
1. Serveis d'allotjament																
1.1 <i>Hotels i similars</i>																
1.2 <i>Serveis de lloguer immobiliari</i>																
2. Restaurants i similars																
3. Transport de passatgers																
3.1 <i>Transport de viatgers per carretera</i>																
3.2 <i>Transport de viatgers per ferrocarril</i>																
3.3 <i>Transport marítim de viatgers</i>																
3.4 <i>Transport aeri de viatgers</i>																
4. Serveis d'agències de viatge																
5. Serveis annexos del transport																
6. Lloguer d'elements de transport																
7. Serveis culturals, de lleure i esportius																
8. Altres serveis no destinats a la venda																
Total productes característics																
Total productes no característics																
Total producció																

Taula 4b Producció, consums intermedis i valor afegit brut de les branques d'activitat característiques i del conjunt de les branques no característiques

Branques d'activitat	Producció (1)	Consums Intermedis (2)	Valor afegit brut (3) = (1) – (2)
1. Hotels i similars			
2. Activitats de lloguer immobiliari			
3. Restaurants i similars			
4. Transport de viatgers per carretera			
5. Transport per ferrocarril			
6. Transport marítim de passatgers			
7. Transport aeri			
8. Agències de viatge			
6. Serveis annexos al transport			
10. Lloguer de vehicles			
11. Activitats culturals de lleure i esportives			
12. Altres serveis no destinats a la venda			
Total de branques característiques			
Total de branques no característiques			
Total			

Taula 4c Detall dels consums intermedis i del valor afegit brut de les branques característiques i del conjunt de les branques d'activitat no característiques

	BRANQUES D'ACTIVITAT												Total de branques característiques (13)	Total de branques no característiques (14)	Total (15)= (13)+ +(14)	
	Hotels i similars (1)	Activitats de lloguer immobiliari (2)	Restaurants i similars (3)	Transports de viatgers per carretera (4)	Transport per ferrocarril (5)	Transport marítim de passatgers (6)	Transport aeri (7)	Agències de viatge (8)	Annexos al transport (9)	Lloguer de vehicles (10)	Activitats culturals de lleure i esportives (11)	Altres serveis no destinats a la venda (12)				
Consums intermedis (a preus d'adquisició)																
1. Productes agraris																
2. Energia																
3. Productes industrials																
4. Construcció																
5. Comerç i transport																
6. Altres serveis																
Impostos (- subvencions) sobre productes																
Valor Afegit Brut (a preus bàsics)																
Remuneració d'assalariats																
Altres productes (- subvencions a la producció)																
Excedent brut d'Explotació/ Renda Mixta																

- Per elaborar aquestes taules d'oferta turística cal procedir, prèviament, a:
  - La selecció prèvia dels productes i de les branques d'activitat característiques del sector turístic
  - L'estimació de les principals magnituds relatives a aquestes taules: en particular, la producció, els consums intermedis, els elements constituents del valor afegit brut (especialment, la remuneració d'assalariats) i els impostos i subvencions sobre la producció i la importació.

- Com ja s'ha dit, no hi ha una llista tancada (i predeterminada) de productes característics i d'activitats característiques del sector turístic (en l'Annex s'inclou la llista indicativa que suggereix, en les *Referències Metodològiques* del CST, la Comissió d'Estadística de les NU). Com assenyalava l'INE, les classificacions de productes i activitats emprades en l'elaboració d'un CST han de ser el resultat de combinar tres tipus de criteris:
  - Les recomanacions de la metodologia internacional de referència sobre productes i activitats característics del turisme, per tal d'assegurar la comparació dels resultats entre països (o territoris)
  - Les característiques i necessitats del sistema turístic del territori considerat
  - El nivell de desglossament de productes i activitats en altres fonts d'informació estadística i/o comptable a l'abast (en particular, si es disposa d'ell, del marc input-output).

- Per l'estimació de les variables de producció, de consum intermedi i de valor afegit brut de les branques d'activitat característiques es parteix de les estimacions contingudes en les taules d'origen i destí del marc input-output de la Comptabilitat Nacional. Tanmateix, en molts casos caldrà realitzar una tasca addicional per adaptar les dades comptables al nivell de desglossament que s'exigeix en el CST. A

més, en certes activitats caldrà resoldre certs problemes metodològics (i arribar a alguns convenis).

- L'estimació de les magnituds esmentades en l'activitat d'allotjament hotel·ler i similars i de servei de restauració no planteja problemes addicionals als propis de l'elaboració del marc input-output. En aquest cas, la *Encuesta anual de Servicios* (amb el mòdul específic dedicat a aquestes activitats) és la font d'informació bàsica, amb el suport d'altres fonts complementàries (*Encuesta sobre la estructura de las empresas hoteleras*, *Encuesta de ocupación en establecimientos turísticos*, etc.).
- L'estimació d'aquelles variables per la branca (o branques) de transport de passatgers presenta més dificultats:
  - Una dificultat metodològica rau en la separació entre transport de viatgers i transport de mercaderies
  - Una altra dificultat rau en la imputació de certes magnituds (en particular la distribució dels ingressos turístics i de les subvencions) en alguna branca, com en la de transport ferroviari de viatgers.

Al respecte, hom suggereix seguir – en la mesura de lo possible – les indicacions que dona l'INE⁷⁹.

- Molt probablement, les dificultats més importants es troben a l'hora d'estimar les magnituds de producció, de consums intermedis i de valor afegit de la branca (o branques) d'agències de viatge i operadors turístics. La major part d'aquestes dificultats provenen del tractament que cal donar als “paquets turístics” en un CST.
  - Les agències de viatges exerceixen un paper d'intermediaris entre el visitant i el productor de serveis turístics sobre la compra de determinats serveis que són proporcionats amb caràcter final pels mateixos productors. Les agències

operen, en certa mesura, com a “detallistes” d'aquests serveis que es venen al públic.

En conseqüència, la estimació de la producció d'aquestes unitats té els problemes característics de qualsevol activitat d'intermediació, remunerada per una comissió o percentatge sobre les vendes.

En les taules d'origen i destí figuren com si efectivament els consumidors adquirissin directament els serveis vinculats al viatge (allotjament, transport...) i, per una altra banda, paguessin els marges de les agències (que en són la seva “producció”).

- En canvi, els operadors turístics són majoristes de viatges que combinen dos o més serveis de viatge (per exemple, allotjament, transport, menjar, visites guiades, activitats de lleure) i els venen a través de les agències de viatges o directament als consumidors finals com un producte únic (denominat paquet turístic) i per un preu global⁸⁰.

El tractament dels paquets turístics es diferent en el SEC95 i en la metodologia d'elaboració d'un CST:

- En el primer cas, els negocis que componen un paquet turístic formen part dels consums intermedis dels operadors turístics (els quals “venen” el “producte global” paquet turístic als consumidors).
- En canvi, en la metodologia del CST (de la NU), un paquet turístic no es pot considerar com un producte per si mateix. El CST opta per considerar tots els components d'un paquet turístic (inclòs el valor del servei del

---

⁷⁹ Veure: INE (2002): *ibid*, pp. 77 a 80.

⁸⁰ Els majoristes de viatges normalment actuen en nom i per compte propi. L'operador turístic adquireix els serveis dels diferents productors de serveis turístics, que són combinats i s'ofereixen als clients com un producte complex i únic, ja sigui directament o a través de les agències de viatges.

En la majoria dels casos, el visitant no és conscient de la distribució de les despeses entre els seus components i no té un contacte directe previ al viatge amb els proveïdors dels serveis. Amb freqüència, el majorista de viatges és qui assumeix el risc amb els proveïdors dels serveis inclosos en el paquet turístic.

majorista de viatges) com a adquirits directament pels visitants; això suposa –com s'ha dit abans- una “valoració neta” d'aquests paquets turístics⁸¹.

Pel que fa als paquets turístics cal, doncs, transformar el tractament brut de la Comptabilitat Nacional en un tractament net per al CST.

- Un altra activitat que planteja alguns problemes específics és la de “lloguer immobiliari”.

En general, com ja es conegut, el tractament per part del SEC95 dels serveis de lloguer d'habitatges es basa en la consideració de:

- els lloguers reals per utilització d'un habitatge (com una operació de mercat entre un productor dels serveis i un consumidor d'aquests), i
- els lloguers “imputats”, que retribueixen els serveis (ficticis) prestats pels habitatges als propietaris que els ocupen. La Comptabilitat Nacional els inclou dins la frontera de la producció. Si no es fes aquesta imputació, s'estaria desvirtuant la realitat econòmica, perquè els propietaris d'un habitatge estarien rebent implícitament una renda equivalent al lloguer real que, en altres condicions, haurien de suportar.

Uns casos específics d'interès per a l'elaboració del CST són:

- Els habitatges secundaris propietat de les llars utilitzades amb finalitat residencial durant els períodes de vacances (o caps de setmana). En aquest cas, en principi, es possible aplicar els mateixos principis que per la resta d'habitatges (introduint, òbviament, un criteri de temps d'utilització de l'habitatge per finalitats “turístiques”).
- Els habitatges gratuïts, és a dir quan el servei de lloguer d'habitatges es subministra de forma gratuïta (o es paga un preu molt reduït per ell). Els

---

⁸¹ En aquest sentit, l'operador turístic es considerat igual com l'agència de viatges, com un detallista de serveis turístics.

criteris d'estimació dels lloguers a aplicar en aquest cas estan detallats en la Metodologia del Compte Satèl·lit del Turisme d'Espanya de l'INE⁸².

- Els habitatges ocupats per propietaris no residents en la economia de referència.
- Des de la perspectiva del CST hi ha un conveni sobre la delimitació de les unitats residents: el simple fet de ser propietari de terrenys o edificis en el territori econòmic considerat es suficient per a que el propietari tingui un centre d'interès econòmic en aquest territori. Aquest criteri implica que, en el cas d'unitats que siguin no residents (d'acord amb el SEC95) però que siguin propietaris de terrenys o construccions, es considera com si la unitat transferís la propietat de l'actiu a una “unitat fictícia” que és resident en el país. “La unitat fictícia – assenyalada l'INE- es tracta com si fos controlada per una unitat no-resident. Per tant els lloguers i rendes pagades pels propietaris de terra o edificis se suposa que es paguen a la unitat resident fictícia que, a la vegada, fa la transferència d'una renda de la propietat al veritable propietari no-resident”⁸³.
- L'estimació dels lloguers imputats es pot dur a terme de diferents formes. El mètode més plausible és el mètode d'estratificació, que utilitza la informació sobre els lloguers reals dels habitatges per obtenir una estimació del valor del lloguer del parc total d'habitatges. Aquest procediment consisteix en:
  - una estratificació del parc d'habitatges, per categories i tipus que tindrien un valor de lloguer de mercat semblant,
  - l'establiment (mitjançant fonts estadístiques o investigacions específiques) d'un lloguer (mig) aplicable a cada estrat,

---

⁸² Veure: INE (2002): *ibid*, p.87.

⁸³ En definitiva, totes les unitats en la seva qualitat de propietàries de terrenys i/o edificis situades en el territori econòmic es consideren unitats residents o unitats residents fictícies del país on estan situades geogràficament aquests terrenys o edificis. Per tant, tots els lloguers (reals o imputats) entraran a formar part del “PIB vinculat al turisme” d'aquesta zona concreta.

- finalment, l'aplicació d'aquest lloguer (mig) per estrat al nombre d'habitatges d'aquest estrat concret⁸⁴.

---

⁸⁴ Naturalment, com ja s'ha dit, aquest lloguer (mig) s'haurà d'aplicar atenent al temps d'ús estimat de l'habitatge per a finalitats turístiques.
Veure: INE (2002): *ibid*, pp. 90 a 94.

4.5. Oferta interior i consum turístic interior

- Les taules 5a i 5b són el nucli del sistema del CST. En elles es confronten l'oferta interior de béns i serveis amb el consum turístic interior.

D'aquesta confrontació s'obté la "part turística" de la producció de cadascuna de les branques d'activitat característiques i – de forma agregada- de les branques d'activitat no característiques. Així mateix, s'obtenen els consums intermedis que es poden atribuir a la producció "turística" d'aquestes branques i, per diferència de les magnituds de producció, els valors afegits bruts "turístics".

- La **taula 5a** mostra la "part turística" de la producció de cadascuna de les branques d'activitat característiques i (de forma agregada) de les branques no característiques, segons tipus de productes. En aquesta taula figura, també, el desglossament del consum turístic interior i del consum turístic importat.
- La **taula 5b** completa la informació anterior afegint a la "part turística" de la producció total de cada branca d'activitat una estimació dels consums intermedis que han intervingut en aquesta producció amb finalitats turístiques. Cada columna d'aquesta taula mostra, així mateix, el valor afegit brut "turístic" (que, com s'ha dit, s'obté de la diferència entre producció i consums intermedis destinats a les activitats turístiques.)

Taula 5a

Oferta interior i consum turístic interior: ràtios turístics per productes i branques d'activitat

	BRANQUES D'ACTIVITAT									
	Hotels i	Activitats de (2)	→	Altres serveis no destinats a la venda (12)	Total de branques característiques (13)	Total de branques no característiques (14)	Total (15)= =(13)+(14)	Consum turístic interior (16)	Consum turístic importat (17)	Consum turístic total (18)= =(16)+(17)
1. Serveis d'allotjament										
<i>Part turística</i>										
<i>Resta</i>										
2. Restaurants i similars										
<i>Part turística</i>										
<i>Resta</i>										
:										
:										
:										
:										
:										
8. Altres serveis no destinats a la venda										
<i>Part turística</i>										
<i>Resta</i>										
Total productes característics										
<i>Part turística</i>										
<i>Resta</i>										
Total productes no característics										
<i>Part turística</i>										
<i>Resta</i>										
Total producció										
<i>Part turística</i>										
<i>Resta</i>										

Taula 5b

Oferta interior i consum turístic interior: consums intermedis i valor afegit brut turístics de les branques d'activitat característiques i de les branques d'activitat no característiques

	BRANQUES D'ACTIVITAT											
			→		Altres serveis no destinats a la venda (12)		Total de branques característiques (13)		Total de branques no característiques (14)		Producció total a preus bàsics (15)=(13)+(14)	
		Part turística			Producció	Part turística	Producció	Part turística	Producció	Part turística	Producció	Part turística
Total producció (a preus bàsics)												
Total consums intermedis (a preus d'adquisició)												
- Productes agraris												
- Energia												
- Productes manufacturats												
- Construcció												
- Comerç												
- Hotels i restaurants												
- Transports												
- Altres serveis destinats a la venda												
- Serveis no destinats a la venda												
Total valor afegit brut												
- Remuneració assalariats												
- Impostos nets												
- Excedent brut d'explotació i rendes mixtes												

- El procés d'estimació de totes aquestes magnituds segueix – segons les indicacions de l'INE ⁸⁵- les pautes següents:
  - El consum turístic interior (desglossat per productes) s'obté de la **taula 1** del CST, descrita més amunt.
  - Cal, seguidament, estimar la part d'aquesta demanda turística que es subministrada per productors residents. En conseqüència, cal determinar, prèviament, el contingut en importacions d'aquell consum turístic.
  - El següent pas consisteix en identificar la part de producció turística elaborada per cada branca d'activitat característica (i pel conjunt de les branques d'activitat no característiques). Això suposa una adaptació de la taula d'origen de l'economia, de manera que en cada casella s'identifiqui la part de la producció que s'ha destinat al consum turístic.
  - Per arribar al valor afegit brut lligat a la producció “turística” de cada branca d'activitat, cal estimar els consums intermedis que estan, així mateix, lligats a aquesta producció. Aquests consums intermedis són una adaptació a la CST de la informació procedent de les columnes de la taula de destí del conjunt de l'economia.
  - Restant el total d'aquests consums intermedis a la producció corresponent, s'obté el valor afegit brut “turístic” per branques. Per agregació d'aquests valors afegits bruts s'obté, finalment, el valor afegit brut “turístic” per al conjunt de l'economia⁸⁶.
  - Finalment, afegint a aquesta darrera magnitud una estimació dels impostos nets de subvencions sobre els productes corresponents al consum turístic, s'obté el producte interior brut “turístic” de l'economia.

---

⁸⁵ Veure: INE (2002): *ibid*, pp. 36 a 38.

⁸⁶ No s'ha de confondre el “valor afegit dels sectors turístics”, entès com la suma dels valors afegits de les branques d'activitat característiques del turisme, amb el “valor afegit turístic” que és el valor afegit general en l'economia com a resultat de la demanda (o consum) turístic – no només en les branques característiques, sinó en totes aquelles que subministren productes als visitants del territori considerat.

Tanmateix, aquest procediment per arribar a la determinació del valor afegit brut (o del producte interior brut) lligat al turisme presenta certes limitacions (en particular, degut al tractament de les despeses en viatges de negocis) que han dut – a l'INE- a suggerir una via alternativa (complementària en el cas del CST) per calcular aquelles magnituds, i que s'exposa més endavant.

4.6. Ocupació en el sector turístic

- Per completar la descripció de les característiques de l'oferta turística hom proposa incloure en el CST una taula d'ocupació en les branques d'activitat característiques i (de forma agregada) de les branques d'activitat no característiques.

El nivell de detall de la informació continguda en aquesta **taula 6** depèn de les fonts estadístiques de que es disposi (i del seu grau de desagregació), però – tal com figura en el CST d'Espanya – l'ocupació per branques s'hauria de desglossar, al menys, en:

- Ocupats assalariats, i
- Ocupats no assalariats

Taula 6**Ocupació de les branques d'activitat característiques i del conjunt de les branques d'activitat no característiques**

Branques d'activitat	OCUPACIÓ		
	Assalariats (1)	No assalariats (2)	Ocupats totals (3) = (1) + (2)
1. Hotels i similars			
2. Activitats de lloguer immobiliari			
3. Restaurants i similars			
4. Transport de viatgers per carretera			
5. Transport per ferrocarril			
6. Transport marítim de passatgers			
7. Transport aeri			
8. Agències de viatge			
9. Serveis annexos al transport			
10. Lloguer de vehicles			
11. Activitats culturals de lleure i esportives			
12. Altres serveis no destinats a la venda			
Total de branques característiques			
Total de branques no característiques			
Total			

4.7. Indicadors no monetaris del sector turístic

- La *taula 7* presenta un conjunt d'indicadors no monetaris que permeten interpretar millor la informació de caràcter monetari que figura en el CST. Com en el cas de la taula anterior, el nombre i característiques d'aquests indicadors dependrà de la disponibilitat (i detall) de les fonts estadístiques a l'abast. Tanmateix, entre aquests indicadors hi hauria d'haver:
  - El nombre de visitants i el nombre de pernoctacions per tipus de turisme (receptor, intern i emissor).
  - El nombre d'arribades i el nombre de pernoctacions segons el mode de transport emprat (només en el cas del turisme receptor), i
  - El nombre d'establiments turístics (d'allotjament col·lectiu i d'allotjament privat), la seva capacitat, la seva categoria i el seu grau d'ocupació.

Taula 7
Indicadors no monetaris del turisme

	Nombre de visitants	Nombre de pernoctacions	
Turisme receptor			
Turisme intern			
Turisme emissor			
	Nombre d'arribades (1)	Nombre de pernoctacions (1)	
Transport per carretera			
- privat			
- públic			
Transport ferroviari			
Transport aeri			
	Capacitat	Categoria	Grau d'ocupació
Establiments d'allotjament			

(1) Només pel cas del turisme receptor

4.8. Efectes directes i efectes indirectes de la despesa turística

- La disposició d'un marc input-output de l'economia catalana, junt amb el CST, permet estimar no només els efectes directes de la demanda turística, sinó també els efectes totals (és a dir, els efectes directes més els efectes "indirectes" d'aquella despesa).

Tanmateix, per procedir a aquesta estimació, cal resoldre prèviament alguns problemes:

- En primer lloc, determinar la demanda turística requereix, com s'ha dit abans, l'estimació del contingut en importacions d'aquesta demanda (per tal d'evitar sobrevaloracions de les xifres del turisme). Aquesta estimació és factible si es disposa de les taules d'origen i destí de l'economia.
  - Un segon problema rau en el fet que la demanda turística inclou les despeses dels viatges de negocis que figuren en els consums intermedis de les branques d'activitat i no pas en el seu valor afegit. Això suposa una infravaloració de la despesa (final) en turisme que repercuteix a l'hora de determinar els efectes directes i totals d'aquesta despesa.
-
- Per solventar aquest darrer problema, l'INE proposa una solució basada en la noció de "demanda final ampliada".
Per evitar l'infravaloració de la despesa (final) en turisme – deguda al tractament de les despeses de viatges de negocis com a consums intermedis – cal redefinir, la demanda intermèdia i final del marc input-output; en concret cal excloure de la primera les despeses en viatges per motius de treball, i cal sumar-les a la segona (en el vector de consum final).
-
- D'aquesta manera, el model input-output (que serveix per estimar els efectes totals de la despesa turística) seria el següent:

$$q = (I - A^*)^{-1} y^*$$

en què:

- q és el vector de la producció de cada branca d'activitat.
- A^* és la matriu de coeficients tècnics obtinguda de la matriu de consums intermedis modificada (és a dir, excloent les despeses en viatges de negocis).
- y^* és el vector de demanda final ampliada (que inclou les despeses en viatges de negocis com una component de la despesa en consum de les llars).

Coneixent la “part turística” en la demanda final ampliada Ty^* , la producció total – directa i indirecta (lligada al turisme) – Tq s'obté del model següent:

$$Tq = (I - A^*)^{-1} Ty^*$$

- De manera similar, es poden obtenir els efectes totals de la despesa turística sobre el valor afegit brut i sobre l'ocupació de cada branca d'activitat de l'economia. Només cal premultiplicar l'expressió a la dreta del signe d'igualtat del model anterior per un vector de coeficients de valor afegit (en el primer cas) i per un vector de coeficients d'ocupació (en el segon cas)⁸⁷.
- El model input-output es pot transformar per tal d'obtenir, de forma desglossada, els efectes directes i els efectes indirectes de la despesa. L'expressió d'aquest model és la següent:

⁸⁷ El vector de coeficients de valor afegit s'obté de les ràtios de valor afegit brut i producció de cada branca. De manera semblant, el vector de coeficients d'ocupació s'obté de les ràtios de l'ocupació i la producció de cada branca.

$$Tq = Ty^* + A^*Ty^* + A^* [(I - A^*)^{-1} - I]Ty^*$$

El primer dels elements d'aquesta suma equival a la magnitud dels efectes directes i els altres dos elements a la magnitud dels efectes indirectes (els efectes induïts directes i els efectes induïts indirectes, respectivament)⁸⁸.

- Les *taules 8a, 8b, i 8c* mostren tots aquests resultats.

---

⁸⁸ Per obtenir, desglossats, els efectes directes i indirectes de la despesa turística sobre el valor afegit brut i sobre l'ocupació, només cal premultiplicar els elements de la suma d'aquesta expressió pels coeficients de valor afegit i d'ocupació, respectivament.

Taula 8a
Efectes (directes i indirectes) de la despesa turística sobre la producció

Branques d'activitat	Efecte total (1) = (2) + (3)	Efecte directe (2)	Efecte indirecte total (3) = (4) + (5)	Efecte induït directe (4)	Efecte induït indirecte (5)
1. Productes agraris					
2. Energia					
3. Productes manufacturats					
4. Construcció					
5. Comerç					
6. Hotels i restaurants					
7. Transports					
8. Altres serveis destinats a la venda					
9. Serveis no destinats a la venda					
Total					

Taula 8b
Efectes (directes i indirectes) de la despesa turística sobre el valor afegit

Branques d'activitat	Efecte total (1) = (2) + (3)	Efecte directe (2)	Efecte indirecte total (3) = (4) + (5)	Efecte induït directe (4)	Efecte induït indirecte (5)
1. Productes agraris					
2. Energia					
3. Productes manufacturats					
4. Construcció					
5. Comerç					
6. Hotels i restaurants					
7. Transports					
8. Altres serveis destinats a la venda					
9. Serveis no destinats a la venda					
Total					

Taula 8c
Efectes (directes i indirectes) de la despesa turística sobre l'ocupació

Branques d'activitat	Efecte total (1) = (2) + (3)	Efecte directe (2)	Efecte indirecte total (3) = (4) + (5)	Efecte induït directe (4)	Efecte induït indirecte (5)
1. Productes agraris					
2. Energia					
3. Productes manufacturats					
4. Construcció					
5. Comerç					
6. Hotels i restaurants					
7. Transports					
8. Altres serveis destinats a la venda					
9. Serveis no destinats a la venda					
Total					

Annex

1.) Llistat de productes específics del turisme (PET)

2.) Llistat de productes característics del turisme (PCT/CST)

3.) Sistema de taules del CST